

36.7

הוצאת יסוד

עריכת לשון: שלומית ברנע
עיצוב וגרפיקה: נועם שושן
איורים: אודי טאוב

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני אחר כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

כל הזכויות שמורות להוצאת ספרים יסוד
רחוב החופר 34, חולון, טל' 03-5587990

נדפס בישראל 2018

תוכן העניינים

מבנה האופניים.....	18 שיעור	5.....	הקדמה
37.....	19 שיעור	8.....	1 שיעור
39.....	20 שיעור	9.....	בדרך הזה"ב
41.....	21 שיעור	12.....	2 שיעור
42.....	22 שיעור	13.....	חגורת בטיחות
44.....	23 שיעור	14.....	3 שיעור
45.....	24 שיעור	15.....	כללי התנהגות בנסיעה
47.....	25 שיעור	18.....	4 שיעור
49.....	26 שיעור	20.....	הליכה בטוחה על המדרכה
50.....	27 שיעור	21.....	5 שיעור
51.....	28 שיעור	23.....	חציית כביש על גשר או במנהרה
53.....	29 שיעור	24.....	6 שיעור
53.....	30 שיעור	25.....	מעבר חצייה
54.....	31 שיעור	28.....	7 שיעור
54.....	32 שיעור	30.....	מעבר חצייה מרומזר
55.....	33 שיעור	32.....	8 שיעור
56.....		33.....	האיש הירוק והאיש האדום / רבקה אליצור
		35.....	9 שיעור
			משמרות הזה"ב
			10 שיעור
			תמרור "תן זכות קדימה להולכי רגל"
			11 שיעור
			תמרור "הולכי רגל בקרבת מקום" ומעקה הבטיחות
			12 שיעור
			כללים לחציית כביש
			13 שיעור
			הליכה בטוחה בחשיכה
			14 שיעור
			המסייעים בדרכים בשעת חירום
			15 שיעור
			המקומות הבטוחים למשחק
			16 שיעור
			ילדים מתגלגלים בכל מיני אופנים
			17 שיעור
			ההיסטוריה של האופניים

הקדמה

11% בממוצע מסך כל הנפגעים בתאונות דרכים הם ילדים – שיעור חסר ביחס לחלקם באוכלוסייה. עם זאת, ביחס לשיעור הילדים הנפגעים ביתר מדינות ה-OECD, שיעור הילדים הנפגעים בישראל הוא גבוה.

ילדים נפגעים בתאונות דרכים כהולכי רגל, כרוכבי אופניים וכנוסעים ברכב. רוב הילדים הנפגעים הם הולכי רגל.

על פי נתוני עמותת אור ירוק, המבוססים על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 1,605 ילדים בני 0-14 נפגעו בתאונות דרכים בעת נסיעה ברכב בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2017. עוד ניתן לראות על פי נתונים אלו כי 25% מכלל הולכי הרגל ו-32% מכלל רוכבי האופניים הנפגעים הם ילדים.

אף על פי שחגורת בטיחות היא אביזר בטיחות מציל חיים, קרוב לאחד מכל ארבעה ילדים (22%) נצפה נוסע במושב האחורי כשאינו חגור בחגורת בטיחות. כך עולה מסקר תצפיות ארצי שערכה הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים (שנת 2014).

שנה	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
סך כל הנפגעים	32805	31811	31836	28084	27141	23904	24294	21910	22164	22236
מס' ילדים בני 0-14 נפגעים/שנה	3552	3164	3369	3066	2939	2657	2815	2684	2555	2572
שיעור הילדים הנפגעים מסך כל הנפגעים	10.8	9.9	10.5	10.9	10.8	11.1	11.6	12.2	11.5	11.5

מתוך: למ"ס, תאונות דרכים עם נפגעים 2016, חלק א: סיכומים כלליים.

הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים עושה רבות בתחום החינוך וההסברה. הרשות היא גוף עצמאי הכפוף לשר התחבורה. גוף מרכזי נוסף הפועל בתחום בטיחות בדרכים הוא עמותת "אור ירוק". גוף זה פועל בעיקר בקרב בני נוער ונהגים חדשים.

מטרות האגף לבטיחות בדרכים במשרד החינוך

בתחום החינוכי

טיפול תרבות התנהגות בדרכים, חינוך ליחס של כבוד לחיי אדם ושאיפה למניעת תאונות דרכים ופגיעה בנפש וברכוש;

לימוד והכשרת התלמידים בתחומי ידע עדכני ורלוונטי בנושאי בטיחות בדרכים ואורח חיים בטוח ומתן כלים להבנת כללי התנהגות זהירה ובטוחה;

העמקת המודעות, האחריות האישית של התלמידים והפתחה משמעותית של מעורבותם בתאונות דרכים;

טיפול מודעות התלמידים לאורח חיים בטוח והטמעת הצורך בקבלת אחריות אישית לבטיחותם;

הטמעת החינוך לנגישות, תוך הגברת תחושות השייכות ושיתוף אנשים עם מוגבלות בפעילות הבית ספרית.

מטרות כלליות של האגף

הקניית ערכים של סובלנות, שמירה על זכויות הזולת, אחריות אישית וקדושת החיים; הנחת תשתית להסדר חברתי המבוסס על כיבוד ועל קבלת האחר ועל שמירת החוק וכיבודו; שאיפה להפחתת הנזק הכלכלי העצום הנגרם כתוצאה מתאונות הדרכים.

תחומי הפעילות של האגף לימודי זה"ב ואורח חיים בטוח, מתקיימים על פי תכניות לימודים שפותחו בהתאמה לגיל הלומדים ומכילים תכנים שנקבעו בהתאם לתכנית הלימודים של משרד החינוך. שיעורי זה"ב מעניקים לתלמיד ידע והתנסות בהתנהגות בטיחותית כהולך רגל, כנוסע ברכב פרטי, כנוסע בתחבורה ציבורית, כרוכב אופניים (גם חשמליים) וכנהג לעתיד. התייחסות לנושא אורח חיים בטוח משולבת בלימודי זה"ב.

הפעילות החינוכית

מרכזי הדרכה לרכיבה נכונה על אופניים עומדים לרשות בתי הספר ובהם התלמידים מתנסים ברכיבה נכונה, לומדים את מבנה ובטיחות האופניים ומשננים את חוקי התעבורה הרלוונטיים; "מעטפת הבטיחות" מיושמת על כל מרכיביה בבית הספר ובסביבתו, כדי להבטיח את שלומם ובטיחותם של התלמידים בדרך מהבית אל בית הספר ובחזרה הביתה; משמרות זה"ב – תלמידים עומדים במעברי חציה סמוכים לבית הספר ומכוונים את חציית התלמידים. "נשק וסע" – תכנית הפעלה של הורים להסדרת הורדת תלמידים המגיעים לבית הספר ברכב פרטי של הוריהם;

פרס לבתי ספר מצטיינים בחינוך לזהירות ולבטיחות בדרכים; הרחבת המודעות לנגישות וטיוב תהליכי הנגשה במערכת החינוך; שבוע הבטיחות הבינלאומי לילדים – פעילויות ויוזמות חינוכיות.

במשרד החינוך הוחלט להתחיל את החינוך לזה"ב כבר מגיל צעיר ולהקנות ללומדים הצעירים את יסודות הזה"ב ודפוסי התנהגות בטיחותיים.

מטרות הוראת זה"ב

- פיתוח אחריות אישית של הלומדים להתנהגות בטיחותית בדרך.
- הקניית ידע ופיתוח מודעות למתרחש בדרך.
- חינוך לסובלנות, לאדיבות ולהתחשבות בעוברי הדרך.
- חינוך לאיפוק ולריסון עצמי בדרכים וכן לזהירות בסיסית חיונית בדרכים.
- פיתוח ערכים מוסריים של קדושת חיי האדם ושמירה על חיי האדם.
- הכרת החוקים והכללים הקשורים לשימוש בדרך, הבנת חשיבותם והחובה לציית להם.

- הכרת התמרורים והסימנים שבדרך, הבנת משמעותם והחובה לציית להם.
- הכרת אביזרי בטיחות ואמצעים המסייעים לבטיחות בדרכים והבנת השימוש בהם.
- הגברת הערנות בדרך ופיתוח מיומנויות לתגובות נכונות למתרחש בדרכים.
- הכרת התקני הבטיחות בדרך וייעודם.

על החוברת

תלמידי כיתה א' ילמדו בחוברת זו את יסודות הבטיחות בדרכים כדי לרכוש דפוסי התנהגות נכונים בדרכים. את הלמידה בחוברת מלווה משפחת ישראלי – משפחה ישראלית ממוצעת, שנושאי הבטיחות בדרכים שזורים בחיי היומיום שלה.

ילדי המשפחה – רמי ותמי – הם בני דמותם של הלומדים הצעירים. הם מביאים מהשטח שאלות, בעיות, תובנות והתנהגויות. יחסי הגומלין שלהם עם הלומדים גורמים לתהליך למידה חווייתי, רגשי ואותנטי. במהלך הלמידה יפנימו הלומדים דפוסים נכונים ובטוחים של התנהגות בדרכים.

בחוברת משימות רבות ומגוונות המותאמות לתלמידים הצעירים שהתחילו את תהליך רכישת הקריאה והכתיבה. המשימות ידידותיות ללומדים והן בנויות כך שהלומדים יוכלו לפעול בהן באופן עצמאי. בחוברת שזורות יצירות ספרותיות הקשורות לנושאים הנלמדים בזה"ב. היצירות הספרותיות מוסיפות פן חווייתי, רגשי וערכי.

בחוברת 33 יחידות לימוד. בששת הפרקים האחרונים מופיעות פעילויות סיכום והערכה לנושאים שנלמדו בחוברת.

חלק ממשימות אלה יצירתיות והלומדים מפיקים במהלכן תוצר מעשה ידיהם. ביחידות הלימוד מופיע לעתים מדור "הידעתם?". במדור זה מופיע מידע מעשיר ומפתיע המתקשר אל הנושא הנלמד בדרך אסוציאטיבית היוצרת גשר בין הנושא הנלמד ובין עולמנו.

המדריך למורה

המד"ל מספק לכל שיעור מידע מקיף ורחב על הנושאים השונים הנלמדים בחוברת, וכן פעילויות נוספות להעשרה ולהרחבה. במד"ל הפניה לאתרים באינטרנט – קישורים לרשת, רשימת סרטונים ושירים הממחישים את הנושאים הנלמדים.

בשל חשיבותו הרבה של נושא הבטיחות בדרכים מומלץ לגייס את פרויקט החונכות ללימוד הזה"ב. התלמידים הבוגרים ילוו את הלומדים הצעירים במהלך הלמידה. נמצא שתהליך החניכה תורם רבות הן לחונך והן לחניך.

(ראה חונכות בזה"ב – מדריך למורה. גף הפרסומים, משרד החינוך. אגף זה"ב.)

שיעור 1

בדרך הזה"ב (עמ' 5)

מטרות הוראה

הלומדים -

- יכירו את הדרכים בסביבת מקום מגוריהם.
- יכירו את המושגים: דרך ראשית, דרך מקומית, דרך צרה, דרך רחבה, דרך סואנת, דרך שקטה.
- יבחינו במתקני רחוב בדרך: ספסלים, מכלי מחזור, פנסים, מעקות בטיחות.
- יכירו את הדמויות שילוו אותם בתהליך הלמידה.
- יבינו את משמעות ראשי התיבות **זה"ב**.
- ישערו אילו נושאים ילמדו בזה"ב.
- יזהו את החפצים הקשורים לזה"ב.

פעילות מקדימה

הילדים יצאו לסיור בסביבה הקרובה לבית הספר וידווחו או יציירו מה רואים בדרך ומה קשור לזהירות בדרכים. רצוי לצאת לסיור נוסף כעבור שבועות מספר כדי לבחון אם מידת המודעות לסביבה התעבורתית עלתה.

פעילות עם ההורים: בחירת הדרך הבטוחה לבית הספר וליעדים נוספים שהילדים נוהגים ללכת אליהם.

משימות בחוברת

בשיעור הפתיחה יכירו הלומדים את בני משפחת ישראל: אבא, אימא, רמי, תמי, חומי הכלבלב והגמד פז, "המלאך השומר".

1. הלומדים יזהו בציור את הדמויות המלוות את הלמידה בחוברת ויתאמנו בכתיבת מילים הקשורות לנושא המשפחה. מילים אלה מוכרות ללומדים, שהחלו זה עתה בתהליך רכישת הקריאה והכתיבה.

2. הלומדים יכירו את ראשי התיבות **זה"ב** (זהירות בדרכים) ויזהו את המילים (התיבות). כתיבת שמם בראש הכרזה יוצרת קשר ראשוני ומחייב ללימוד הנושא.

3. הנושא זהירות בדרכים הוא רחב מאוד ואינו תחום דעת בפני עצמו. משימה זו מאפשרת ללומדים לשער מה הם הנושאים השייכים לזהירות בדרכים. הלומדים יוכלו להוסיף נושאים נוספים מהידע האישי שלהם.

4. הלומדים יזהו עצמים הקשורים לבטיחות בדרכים. כמו כן יוכלו להוסיף עצמים מהידע האישי שלהם הקשורים לזהירות בדרכים.

פעילויות נוספות

1. דיון כיתתי: מדוע חשוב ללמוד זה"ב?
2. הלומדים יספרו על אירועים בדרכים ויאספו תמונות הקשורות לזה"ב.
3. סיעור מוחות: אסוציאציות למושג **זהירות בדרכים**.
4. מיון המילים והמושגים שהעלו הלומדים בסיעור המוחות ומתן שם מכליל לכל קבוצה. לדוגמה: כלי רכב, אמצעי בטיחות, העוזרים בדרכים.

קישורים לרשת

- יוטיוב: לא למהר (קליפ)
- יוטיוב: הופה היי – מרתון שירי זה"ב

שיעור 2

חגורת בטיחות (עמ' 8)

חגורת בטיחות – חגורת בטיחות היא אביזר בטיחות המותקן על פי החוק ברוב כלי הרכב הנעים בכבישים. חגורת הבטיחות מרתקת את הנוסע למושב כדי למנוע פגיעה או למתן אותה בעת תאונת דרכים או בעת עצירה פתאומית. החגורה מונעת פציעות העלולות להיגרם כתוצאה מפגיעת הנוסע (ובמיוחד ראשו) בעצמים קשיחים או בנוסעים אחרים.

חגורת הבטיחות ממוקמת ליד כל אחד מהמושבים של הנוסעים והנהג. יש לשלוף אותה מן המתקן שהיא נמצאת בו ולחבר אותה אל המנעול הנמצא בצדו האחר של המושב. חשוב לא לרופף את החגורה. חלה חובה לחגור חגורת בטיחות בכל דרך – עירונית או בין עירונית – בכל מהירות ובכל שעה משעות היום.

מושב בטיחות

מושב בטיחות הוא מושב תקני המיועד להסעת ילדים ברכב. המושב רתום לרכב באמצעות חגורות בטיחות המותקנות ברכב.

מושב מגביה (בוסטר), מספק את תוספת הגובה הדרושה לילד כדי שיוכל לשבת ולהיחגר כמבוגר.

אפשר להתקין מושב בטיחות שבו מערכת גב, משענות לידיים ותמיכה בצדי הגוף. כל אלה משפרים את בטיחותו של הילד. נתונים סטטיסטיים מראים שחגורת בטיחות ומושב בטיחות הצילו את חייהם של נוסעים רבים (לחמי, א' 2015).

אסור להסיע ילדים בני 3-8, אלא אם הם רתומים במושב בטיחות או במושב מגביה המתאימים לגובהם ולמשקלם של הילדים. מושב מגביה (Booster) מאפשר להשתמש בחגורת הבטיחות הרגילה המותקנת ברכב. יש להקפיד שגובה מושב ההגבה יאפשר לחגורת הבטיחות לעבור מכתפו של הילד לאזור אגן הירכיים (קיים מושב הגבה שגובהו ניתן לכוונון). אסור שהחגורה תחלוף לפני ראשו או לפני צווארו של הילד. לצורך זה ניתן לכוונון את גובה נקודת העיגון העליונה של חגורת הבטיחות ברכב, באופן שיבטיח שהחגורה תעבור מהכתף אל אגן הירכיים, ולא תחלוף לפני הראש או הצוואר.

עוד אמצעי בטיחותי חשוב בכלי רכב הוא כרית אוויר. תפקידה למזער את הפגיעה בנהג ובנוסעים בעקבות תאונת דרכים. בתאונת דרכים בין מכוניות או בעת פגיעה בעצם גדול אחר בשולי הדרך (עץ, עמוד חשמל וכדומה), הרכב נבלם תוך שבריר שנייה. הבלימה יוצרת תאונה גבוהה ישירות על גוף הרכב. מכיוון שהנוסעים הם גופים נפרדים ואינם חלק מגוף הרכב, הם בעלי התמדה משלהם. הבלימה גורמת לטלטול הנוסעים ברכב, וגופם נחשף לעומסים כבדים. טלטולים אלה עלולים לגרום לנוסעים נזקי גוף בלתי הפיכים, ולעתים אף קטלניים. תפקידה של כרית האוויר הוא לספוג חלק מהאנרגיה הגבוהה הנוצרת במהלך התאונה, ולצמצם את הנזק הנגרם לנוסעים. אין להסיע ילד במושב הקדמי ברכב שמותקנת בו כרית אוויר מתנפחת לפני מושב הנוסע שלידי נהג. כרית המופעלת בעת תאונה מסכנת את הילד. מותר להושיב ילד במושב בטיחות במושב הקדמי ברכב שמותקנות בו כריות אוויר לפנים – אך ורק אם בוטלה פעולת הכרית!

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את החוק **חובה לחגור חגורת בטיחות** ויצייתו לו.
- יכירו את אמצעי הבטיחות ברכב: חגורת בטיחות, מושב מגביה ומושב בטיחות.
- יבינו את חשיבותם ואת תפקידיהם של אמצעי הבטיחות ברכב ואת אופן תפקודם.
- יבינו שהחוק נועד להגן על החיים.
- ילמדו להיות אחראיים לחייהם.

משימות בחוברת

1. הלומדים ילמדו לקרוא את המילים **חגורת בטיחות**.
2. הלומדים ישלימו משפטים בפועל **חגר** בזכר ובנקבה – **חגר וחגרה** – כדי לחזור על החוק ולשננו. משפחת ישראלי משמשת כאן דוגמה למשפחה שכל ילדיה מצייתים לחוקים ומגלים אחריות כלפי חייהם.
3. הלומדים יבינו מדוע חוגרים חגורת בטיחות ומי חייב לחגור.
4. הלומדים יצבעו את הכרזה כדי לחזור על החוק ולשננו: חובה לחגור חגורת בטיחות בכל נסיעה.

פעילויות נוספות

1. נושאים לדיון כיתתי:

- מדוע חובה לחגור חגורת בטיחות ואיך מתפקדת חגורת הבטיחות?
 - מה תפקידו וחשיבותו של מושב הבטיחות?
 - אילו אמצעי בטיחות להגנה על הנוסעים יש בכלי תחבורה הטסים באוויר? (חגורת בטיחות במושב, חגורת הצלה, מסכת חמצן)
 - אילו אמצעי בטיחות להגנה על הנוסעים יש בכלי תחבורה השטים בים? (סירת הצלה, גלגל הצלה, חגורת הצלה)
2. הלומדים יגזרו מילים מתוך המושג **חגורת בטיחות**: חג, גור, תור, גר, בת, טיח, בטוח, יבטיחו, טבחית, גיבור, חריג ועוד.

קישורים לרשת

- יוטיוב: משפחה בטוחה (סרטון הדרכה בנושא חגורת בטיחות)
- יוטיוב: משפחה בטוחה (קליפ בערוץ הופ)
- יוטיוב: הקונצונים – חגורת בטיחות (ערוץ הופ)
- יוטיוב: דפנה ודודידו – זהירות בדרכים (חגורת בטיחות ערוץ הופ)
- יוטיוב: לא יוצאים לדרך לא חגורים – מיכל הקטנה (קליפ בערוץ הופ)
- יוטיוב: חגורת בטיחות (קליפ באנימציה)

שיעור 3

כללי התנהגות בנסיעה (עמ' 11)

הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים ערכה מחקר בקרב 500 משפחות ישראליות (לחמי, א' 2015). נמצא כי ככל שההורים מחזיקים באמונות, בתפיסות ובדעות המשקפות התנהגות בטיחותית בדרך – כך האמונות, התפיסות והדעות של הילדים משקפות התנהגות בטיחותית יותר. כלומר קיים קשר בין התנהגות בטיחותית של הורים לבין התנהגות בטיחותית של ילדיהם. ממצאי המחקר מעידים על עוצמתה של היחידה המשפחתית בטיפוח התנהגות בטוחה בדרכים ובשמירה על חייהם של כל בני המשפחה. ככל שהמודעות שלנו לנושא הבטיחות גבוהה יותר, כך נבטיח את שלומה של המשפחה.

כללי התנהגות בנסיעה

מטרות

הלומדים –

- יכירו את כללי הכניסה הבטוחה לרכב ואת כללי היציאה הבטוחה ממנו בעת עצירה.
- יכירו את כללי ההתנהגות הבטוחה בעת נסיעה ברכב פרטי.
- יכירו במידת ההשפעה של התנהגותם בזמן הנסיעה על הנהג ועל הנהיגה ויהיו מודעים לאחריותם להתנהגות.

משימה מקדימה: הילדים ידונו כיצד משפיעה התנהגותם על הנהג ועל הנהיגה וכיצד עליהם להתנהג בזמן נסיעה.

עבודה בזוגות: הלומדים יעלו רעיונות לפעילויות בזמן נסיעה – פעילויות שאינן מפריעות לנהיגה.

דוגמאות

- הכנת רשימה למשחקים שאפשר לשחק בדרך, לאייר אותה ולהצמידה לגב המושבים הקדמיים.
- חיבור שיר משעשע על משפחה בנסיעה.
- מציאת מילים מתחרזות לדברים שרואים בדרך.

משימות בחוברת

1. ההיגדים מתארים מעשים מותרים ואסורים בזמן נסיעה. המורה יקרא כל היגד והלומדים יכתבו: מותר/אסור. הלומדים יסבירו מדוע מסוכן לעשות את המעשים האסורים.
2. הלומדים יספרו מה רואים בכל ציור ויסמנו איזה ציור מתאר מעשה מסוכן ואסור ואיזה ציור מתאר מעשה אחראי ונכון.
3. הלומדים יכתבו "כתב התחייבות": כתיבת התחייבות וחתימה עליה היא פעילות היוצרת מוטיבציה גבוהה לנהוג על פי הכללים והחוקים.

שיעור 4

הליכה בטוחה על המדרכה (עמ' 13)

מדרכה עשויה בדרך כלל מאספלט, מבטון, ממרצפות או מלבנים. המדרכה גבוהה במעט (ב-15 ס"מ לערך) מהכביש שלצדה, כדי ליצור הבחנה ברורה בין המדרכה לכביש. סמוך למעברי חציה נהוג לבטל הגבהה זו באמצעות שיפוע, כדי לאפשר ירידה ועלייה נוחות לעגלות תינוק ולכיסאות גלגלים. במאה ה-20 החלו להוסיף בערים, לצד מדרכות להולכי רגל, גם שבילים לרוכבי אופניים. התנועה בהם משותפת לעתים להולכי רגל ולרוכבי אופניים.

גם במדרכה יש אזורי סיכון ומפגעים אפשריים:

- כניסתן של מכוניות אל חניות הבניינים וציאתן משם מחייבת נסיעה על המדרכה בזמן שהולכי הרגל פוסעים עליה.
- שפת המדרכה
- נסיעת אופניים חשמליים על המדרכה מהווה סכנה להולכי הרגל.
- על המדרכה מוצבים עצמים ורהיטי רחוב שיש לשים לב לקיומם כדי שלא יהוו מכשול: ספסלים, מתקנים למחזור, מעקות, עמודי בטיחות ומחסומי בטון.
- התלמידים יהיו מודעים לאזורי סיכון על המדרכה ולמפגעים אפשריים וינקטו אמצעי זהירות.
- התלמידים ידעו שהמקום הבטוח להולך הרגל הוא המדרכה, ועם זאת יש לפקוח עין גם בהליכה עליה.

מטרות הוראה

הלומדים -

- ידעו שהמדרכה מיועדת להולכי הרגל.
- ידעו שגם במדרכה יש ללכת בעיניים פקוחות ובאוזניים קשובות ולהיות ערים לסכנות.
- ידעו שהליכה בטוחה על המדרכה - רק רחוק מהכביש.
- יזהו את פתחי החניונים והחניות שמכוניות נכנסות אליהם ויוצאות מהם, וינקטו אמצעי זהירות.
- יהיו מודעים לאזורי סיכון על המדרכה ולמפגעים אפשריים (רהיטי רחוב) וינקטו אמצעי זהירות.

משימות בחוברת

1. הכרזה נועדה לחדד את הידיעה שהמקום הבטוח להולך הרגל הוא המדרכה (ועם זאת יש לפקוח עין גם בהליכה עליה).
2. הלומדים נדרשים למקם את עוברי הדרך תוך הבחנה בין שני חלקי הדרך: המדרכה להולכי הרגל; הכביש לכלי הרכב.

3. השלמת משפטים שמטרתה להדגיש שהמקום הבטוח להולך הרגל הוא רחוק משפת המדרכה.
4. הלומדים יזהו את המילה **מדרכה** בתפזורת.
5. הכנת סימנייה לספר זה"ב: צביעה וקישוט הסימנייה תוך כדי שינון הכלל **צועדים יחדיו בדרך הזה"ב**.

פעילויות נוספות

1. נושאים לדיון כיתתי:
 - מה דעתכם על התנהגותו של רמי בדרכו לחברו ניצן?
 - מדוע נקבע שהמקום הבטוח בצעידה על המדרכה הוא רחוק משפת המדרכה?
2. היכרות עם מילים מהשורש **דרך**: מדרכה, דרך, דורכים, דורכת, מדריך, הדרכה, דרכון.
3. היכרות עם ביטויים וצירופי לשון למילה **דרך**: דרך ארץ, מורה דרך, דרך צלחה, צידה לדרך, סימני דרך.
4. האזנה ליצירה ספרותית (שיר): אוטו אוטו / א. תלמי

קישורים לרשת

- יוטיוב: הקונצונים – הליכה בדרך ומעבר כביש

שיעור 5

חציית כביש על גשר או במנהרה (עמ' 16)

להלן מדרג המקומות לחציית כביש על פי רמת בטיחותם: 1. גשר או מנהרה להולכי רגל. 2. מעבר חציה מרומזר. 3. מעבר חציה עם משמרות זה"ב. 4. מעבר חציה מסומן ומתומרר. 5. בקרבת צומת, בלי מעבר חציה. 6. קטע כביש בלי מעבר חציה.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו שתי אפשרויות לחציית כביש: על גשר או במנהרה. שתי אפשרויות אלה הן הבטוחות ביותר כי הן יוצרות הפרדה מוחלטת בין כלי הרכב להולכי הרגל.
- יכירו את התמרורים: חציה על גשר וחציה במנהרה.

משימות בחוברת

1. התאמת תמרור לתמונה – גשר ומנהרה.
 2. יצירה ספרותית: השיר "ארץ ישראל שלי" מאת דתיה בן דור. השיר נכתב כרשימה מצטברת ועוסק במנייה של הדברים הקיימים בארץ ישראל: הכביש, הגשר, הבית, העץ והשיר. השיר ותוכנו משקפים זיקה עמוקה למולדת. מתקיים בו דיאלוג עם הקוראים ונשאלת שאלה חוזרת: "מי בנה ומי נטע?". התשובה החוזרת: "כולנו ביחד!". עם זאת, בהמשך מספר כל פרט בקולקטיב מה הוא עשה בשביל המולדת. השימוש במילה **אני** בכל בית תורם ממד אישי לעשייה, וכל הפרטים יחדיו מביאים לצמיחתה וליופיה של הארץ. המילים **בית, עץ, כביש, גשר ושיר** הן ביטוי לבנייה ולהיאחזות במולדת, וכן סמל להמשכיות וליציבות.
- המורה יקרא את השיר והלומדים יסמנו בצבע את הפריטים המוזכרים בכל בית. כן יסמנו בצבע בכל בית את השאלה ואת התשובה.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יבנו גשר מקופסאות ומגרוטאות ואת התמרור המתאים.
2. עבודה בקבוצות: קבוצה א' מכינה בתים, קבוצה ב' מכינה עצים, קבוצה ג' מכינה כביש, קבוצה ד' מכינה גשר, קבוצה ה' כותבת בית נוסף לשיר. בסיום אוספים את כל העבודות למיצג משותף.
3. משימת צילום של גשרים ומנהרות בארץ והצגת התמונות בכיתה.

קישורים לרשת

- יוטיוב: ארץ ישראל שלי – שיר ילדים – הופ שירי ילדות ישראלית
- יוטיוב: רינת גבאי – גשר

שיעור 6

מעבר חציה (עמ' 20)

מעבר חציה הוא מסלול מעבר בטיחותי להולכי רגל בחצייתם כביש. מעבר חציה ממוקם בדרך כלל צמוד לצומת כבישים. כאשר הצומת מרומזר, מתוזמנים רמזורי הולכי הרגל במעברי החציה עם רמזורי המכוניות. בישראל מסומנים מעברי החציה לרוחב הכביש בפסים מקבילים רבים. יש מדינות שבהן מעבר החציה מסומן בשני פסים מקבילים לרוחב הכביש, התוחמים את שטח המעבר.

חוקי התעבורה מחייבים את הנהגים המתקרבים למעבר חציה במתן זכות קדימה להולכי הרגל. חובת מתן זכות קדימה להולכי רגל קיימת בצומת מרומזר שבו מכונית הפונה ימינה באור ירוק, וכן בצמתים לא מרומזרים ובמעברי חציה הנמצאים לאורך הרחוב ולא בצומת. בדרך כלל אין מסמנים מעברי חציה במקומות אלה שכן הם מסוכנים יותר. הסכנה נובעת ממהירות הנסיעה הגבוהה יחסית באמצע הרחוב מהמהירות סמוך לצומת. מעברי חציה שלא ליד צומת נמצאים פעמים רבות מול כניסה לבתי ספר, למבני ציבור ולמרכזי קניות מרכזיים כי קיימת בהם תנועה ערה של הולכי רגל.

מעבר חציה מוגבה

קיים גם מעבר חציה מוגבה, ובמקומות מסוימים גם צומת מוגבה. מעברי חציה אלה נמצאים במפלס המדרכה ללא מדרגה, ולכן הם נוחים יותר לחציה, במיוחד עבור נכים, רוכבי אופניים, עגלות תינוק וכדומה. הגבהת המעבר יוצרת פס האטה, המאלץ את הנהגים להאט באופן משמעותי לפני המעבר. כך הופך כל השטח לבטיחותי ונוח הרבה יותר עבור הולכי הרגל.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יפתחו מודעות באשר לסיכונים הכרוכים בחציית כביש.
- ידעו שהליכה על הכביש אסורה.
- יבינו שהתנהגות בטוחה בדרכים מונעת תאונות.
- ינהגו לפי הכלל: ילד עד גיל 9 אינו חוצה כביש לבדו.
- יכירו את המסלול הבטוח לביה"ס – המסלול שיש בו מספר חציות קטן ככל האפשר.

מעבר חציה המצאה נהדרת / דתיה בן דור

הצורך בחציית כבישים בבטחה "הוליד" את "ההמצאה" של מעבר החציה.

הסיפור "מעבר חצייה – המצאה נהדרת" בא להדגיש את חשיבותו של מעבר החציה בחיי היום יום של הולכי הרגל. בסיפור איש ואישה שבאו מן הכפר אל העיר הגדולה ובה כבישים סואנים. הם רואים לראשונה בחייהם את מעבר החציה ומגלים את תפקידו. הסיפור המחורז, הכתוב בשורות קצרות, והאיורים של צחי פרבר שובים את לב הקוראים הצעירים. הסיפור הוא מחווה מרנינה ומרהיבה למעבר החציה. בעיני הילדים לא יהיה עוד מעבר החציה מובן מאליו, ובחצותם בו את הכביש תהדהד בלבם ההכרזה החגיגית ומכירת התודה: מעבר חציה – המצאה נהדרת.

אחרי שהמורה קרא את השיר באוזני הלומדים אפשר לשאול:

- מי הם גיבורי השיר?

- באיזו בעיה נתקלו?
 - כיצד נפתרה בעייתם?
- אפשר לסמן את החרוזים בשיר.
אפשר להמחזיז את השיר.

משימות בחוברת

1. חזרה על תוכן הסיפור תוך כדי השלמת המשפטים המורים על חציה בטוחה. הלומדים יבינו את חשיבותו של מעבר החציה בחיי היום יום.
2. זיהוי האותיות המרכיבות את המושג **מעבר חציה**.
3. שיחה בין הילד למעבר החציה מזמנת כתיבה חופשית. כדי להקל על הלומדים כדאי שלפני הכתיבה יעלו רעיונות בעל פה.

פעילויות נוספות

1. נושאים לדין כיתתי:
 - מה מסמן מעבר החציה להולך הרגל?
 - מה מסמן מעבר החציה לנהגים?
 - מדוע נבחרו הצבעים שחור ולבן לסימון מעבר חציה?
 - אילו סכנות עלולות להתרחש במעבר החציה? חשוב להדגיש בפני הלומדים שגם חציה במעבר החציה אינה בטוחה תמיד והיא בבחינת "כבדהו וחשדהו". לכן חשוב לחצות בליווי מבוגר.
2. הלומדים יגזרו מילים מתוך המושג **מעבר חציה**: עב, עם עבר, חץ, חצי, רץ, חי, חיה, צמח, צמחי, חצב, חמץ, ריח ועוד.

קישורים לרשת

- יוטיוב: דתיה בן דור כתבה ומספרת: מעבר חציה – המצאה נהדרת (ספר מדבר)
- יוטיוב: הולך רגל (קליפ)

שיעור 7

מעבר חציה מרומזר (עמ' 23)

רמזורים הם מערכת אורות צבעוניים המוצבת בצמתים, ותפקידה הוא לווסת את התנועה בצומת. הרמזור הוא סוג של תמרור.

המילה **רמזור** מורכבת מהמילים **רמז** ו**אור**.

היסטוריה

הרמזורים הראשונים היו עששיות בצבעי ירוק ואדום שהותקנו בלונדון בשנת 1868 ונועדו לכרכרות רתומות לסוסים. באמצע המאה התשע עשרה, עם התפתחות הרכבת, החלו לעשות שימוש ברמזורים כדי להסדיר את התנועה. בשנת 1914 הותקנו הרמזורים החשמליים הראשונים בקליבלנד, אוהיו, שצבעיהם אדום וירוק. צבעים אלו יובאו ליבשה לאחר שנים שנעשה בהם שימוש כדי לסמן ימין ושמאל בכלי שיט. הצבע האדום סימל מאז ומתמיד סכנה ומלחמה בשל היותו זהה לצבע של הדם.

הרמזור הראשון בישראל הותקן בעיר חיפה, בפינת הרחובות הרצל ובלפור, בשנת 1949. רמזורים המוצבים בצמתים עוקבים על צירי תנועה ראשיים פועלים בדרך כלל באופן מתוזמן אוטומטית, כך שאפשר יהיה לנסוע על "גל ירוק" בלי לעצור, אם נוסעים במהירות המותרת. כיום, ברוב הרמזורים בישראל מותקנות נורות LED החסכוניות בחשמל.

התנהגות ברמזור

באופן אוניברסלי, להוראותיו של רמזור יש קדימות על הוראות תמרורים, ולהוראות שוטר תנועה – קדימות על הוראות רמזור. קיימים כמה מאפיינים באשר לאופן הקריאה וההכוונה של הרמזור.

קדימות על הוראות רמזור

רמזורים להולכי רגל עשויים להיות במצב המתיר חציה, בזמן שגם רכב הפונה ימינה רשאי לעבור. במצבים כאלה זכות הקדימה נתונה להולכי הרגל.

לרמזורים להולכי רגל בישראל יש שני מצבים:

• אדם אדום עומד – אין להתחיל לחצות.

• אדם ירוק הולך – מותר להתחיל לחצות בזהירות.

אם אדם החל לחצות באור ירוק, ובאמצע הדרך התחלף האור לאדום, עליו להשלים את החציה. בין תחילת האור האדום להולכי הרגל לבין תחילת האור הירוק למכוניות קיים פרק זמן המאפשר לאדם ההולך מהר להשלים את החציה.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את הרמזור להולכי הרגל: את צורתו, את צבעיו ואת תפקידיו.
- ידעו שחציה במעבר חציה מרומזר מחייבת חציה על הפסים, בזריזות, תוך כדי התבוננות לכל הכיוונים.

משימות בחוברת

1. חזרה על הכללים של חציה בטוחה במעבר חציה מרומזר.
2. זיהוי הסמלים והצבעים ברמזור להולכי הרגל.
3. זיהוי המילה **רמזור** בתפזורת אותיות.
4. השלמת משפטים בהתאם לצבע שברמזור להולכי הרגל.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יכינו מגרוטאות רמזור להולכי רגל וישחקו במשחק "לעצור ולעבור".
2. שיחה: מה בטבע בצבעים אדום וירוק?
3. סיפור: מעשה שהיה במעבר חציה / נירה הראל
4. שיר: לעבור את הכביש עם אימא שלי / יהונתן גפן
5. סיפור: הצב שרצה לחצות את הכביש / יעל בן ברוך
6. שיר: הרמזור / רינה שליון, מתוך הספר "אני זהיר"

קישורים לרשת

- יוטיוב: חיפזון וזהירון – מעבר חציה מרומזר
- יוטיוב: מר רמזור (קליפ)
- יוטיוב: דנה ילדה זהב (שיר)

שיעור 8

האיש הירוק והאיש האדום / רבקה אליצור (עמ' 26)

מטרת הוראה

כדי לחדד את המסרים על צבעיו, סימניו ותפקידיו של הרמזור נבחרה יצירה ספרותית: "האיש הירוק והאיש האדום" מאת רבקה אליצור.

המשוררת מאנישה את הרמזור: האיש האדום ואיש הירוק ברמזור מדברים עם הילד ומלמדים אותו את הכללים לחציית כביש במעבר חציה מרומזר. בשיר שלושה בתים. בבית הראשון מדבר האיש האדום במשפטים קצרים שמרובים בהם פעלים בציווי. לכן מופיעים סימני קריאה רבים. לשונו של האיש האדום חדה ונוקבת, הוא כועס ומאדים כולו. העימוד של המשפטים מזכיר איש עומד זקוף בעמידת דום. בבית השני מדבר האיש הירוק במשפטים ארוכים המשרים אווירה נינוחה ונעימה. ההוראות שנותן האיש הירוק נאמרות בטון רגוע ולא על דרך אזהרה (לא בציווי). בבית השלישי מספר הילד שבשיר על יחסו האוהד לשתי הדמויות ברמזור. את שתיהן הוא מוקיר ומכבד כי הן שומרות על חייו. הילד אינו מבין איך גרות יחד ברמזור שתי דמויות כה שונות.

דיון כיתתי

- אילו כללים לחציית כביש מופיעים בשיר?
- מה מאפיין את האיש האדום?
- מה מאפיין את האיש הירוק?
- מדוע אוהב הילד בשיר את שני האנשים ברמזור?

משימות בחוברת

1. ריבוי סימני הקריאה בדבריו של האיש האדום בא להדגיש את המסר שהוא רוצה להעביר: הכביש לא פנוי – אין להתחיל בחציה. החציה מסוכנת.
2. חזרה על משמעות צבעי הרמזור תוך הבחנה בין המשפטים שאומר האיש האדום לבין המשפטים שאומר האיש הירוק.
3. כתיבה חופשית: הלומדים ישערו מה אומר הילד לדמויות ברמזור. כדי להקל על הלומדים כדאי להעלות במליאה רעיונות לפני הכתיבה.
4. הכרת המילה **רמזור**: השלמת האותיות והצלילים החסרים.

פעילויות נוספות

1. הכנת בובות אצבע: איש אדום ואיש ירוק.
2. המחזה: הלומדים ימחיזו את השיר.
3. כתיבה: מה אתם הייתם אומרים לרמזור?

שיעור 9

משמרות הזה"ב (עמ' 30)

משמרות זהירות בדרכים (בראשי תיבות: **משמרות זה"ב**) הם אנשים (בדרך כלל תלמידים) שתפקידם לשמור שתלמידי בתי הספר יחצו בבטחה את הכביש בדרכם לבית הספר. חברי משמרות הזה"ב מקבלים הדרכה מאת שוטרי משטרת ישראל, ומוסמכים לצאת לכבישים שבהם מסומנים מעברי חציה בסביבות בתי ספר ולהקפיד שהולכי הרגל יחצו את הכביש רק כשמצב התנועה בכביש מאפשר חציה בבטחה.

לרוב אפשר לזהות את חברי משמרות הזה"ב הודות למעילים/לאפודים הצהובים מחזירי האור ולתמרור ה"עצור" שבידיהם.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יצייתו למשמרות הזה"ב בכל עת.
- יכירו את תפקיד משמרות הזה"ב ואת האביזרים שלהם.
- ידעו להעריך את תרומתם של משמרות הזה"ב לבטיחותם.
- ילמדו ממשמרות הזה"ב מהי מעורבות ומחויבות חברתית בבטיחות בדרכים.
- ילמדו שגם בעת חציית כביש עם משמרות זה"ב עליהם לנהוג בזהירות רבה.

דיון כיתתי

- מה תפקידם של משמרות הזה"ב?
- למה משמש כל אביזר של משמרות הזה"ב?

משימות בחוברת

1. זיהוי וציות לאותות שמסמנים ילדי משמרות הזה"ב להולכי הרגל ולנהגים.
2. היכרות עם הציוד של משמרות הזה"ב, מתן שם לכל אביזר.
3. כתיבה על פי תת הסוגה יומן. הכתיבה בגוף ראשון יוצרת אצל הלומדים הזדהות ואמפתיה. הכתיבה מעצימה את החוויה של הילד המשרת במשמרות הזה"ב. הלומדים יכירו את משמרות הזה"ב התורמים לבטיחותם של התלמידים בדרך ואולי תהיה גם להם מוטיבציה לשמש בתפקיד משמרות הזה"ב כשיגדלו.

פעילויות נוספות

1. כתיבה: כתיבת מכתבים לילדי משמרות הזה"ב.
2. ריאיון עם תלמידי משמרות הזה"ב: תלמידי משמרות הזה"ב יוזמנו לכיתה, מצוידים באביזרים ולבושים בתלבושתם. תלמידי כיתה א' ישאלו אותם שאלות.
3. המחזה: הילדים יתחפשו למשמרות הזה"ב ויציגו חציה בטוחה.
4. לשיחה בכיתה: איך מרגישים תלמידי כיתה א' בזמן שהם חוצים כביש עם משמרות הזה"ב?
5. תצפית: תלמידי כיתה א' יצפו במשמרות הזה"ב וידווחו על כך בכיתה.

קישורים לרשת

- יוטיוב: הסרט אלופים בזה"ב – משרד החינוך
- יוטיוב: משמרות הזה"ב – ביה"ס בן צבי ברמלה

שיעור 10

תמרור "תן זכות קדימה להולכי רגל" (עמ' 32)

משמעות התמרור "תן זכות קדימה להולכי רגל" (מספרו 306) היא שעל הנהגים לתת זכות קדימה להולכי הרגל החוצים את הכביש או מתכוננים לחצות אותו.

מטרות הוראה

הלומדים -

- יזהו את התמרור "תן זכות קדימה להולכי רגל"
- יבינו מה מורה התמרור: על הנהגים לתת זכות קדימה להולכי הרגל החוצים את הכביש או מתכוננים לחצות אותו.
- יבינו מהו מתן זכות קדימה: הנהגים נותנים עדיפות להולכי הרגל. הם עוצרים ומאפשרים להולכי הרגל לחצות את הכביש.
- יבינו שהתמרור אינו ערובה בלעדית לביטחון הולכי הרגל. על הולכי הרגל לוודא שהרכב עצר.

דיון כיתתי

- מה מסמן לדעתכם התמרור להולכי הרגל?
- מה מסמן לדעתכם התמרור לנהגים?
- מדוע לדעתכם מומלץ לילדים מתחת לגיל תשע לא לחצות כביש לבדם?
- מדוע לדעתכם לא תמיד החציה במעבר החציה בטוחה?

משימות בחוברת

1. הכרת התמרור תוך כדי הרכבתו מחלקיו (תצרף).
2. זיהוי המילים **מדרכה, כביש, מעבר חציה, תמרור**.
3. זיהוי התמרור מבין תמרורים שגויים.
4. זיהוי חלקי הדרך וכתובת מילה מתאימה לתמונה.
5. חידות "מי אני?": חזרה על השימושים של מדרכה, כביש, מעבר חציה.

קישורים לרשת

- יוטיוב: תכנית התחקירים של אליק ובליק - שפת התמרורים (ערוץ הופ)

שיעור 11

תמרור "הולכי רגל בקרבת מקום" ומעקה הבטיחות (עמ' 35)

תמרור "הולכי רגל בקרבת מקום" הוא תמרור אזהרה שתפקידו להתריע בפני הנהג על הימצאותם של הולכי רגל בקרבת מקום.

מעקה בטיחות הוא מעקה המוצב בקצה המדרכה למניעת ירידתם של הולכי הרגל לכביש. מעקה בטיחות מוצב על המדרכה מול השערים של מוסדות חינוך כדי למנוע מילדים להתפרץ לכביש, ולמנוע ממכוניות לעלות על המדרכה או לחנות עליה.

בבתי ספר מסוימים קיים הסדר המכונה "נשק וסע": המכוניות נעצרות במסלול מיוחד לפעילות זו, לפני מעקה הבטיחות או אחריו. הנהגים אינם יוצאים מרכבם כלל, והילדים יורדים למדרכה מהרכב בהשגחת מבוגרים. רק אז הנהגים ממשיכים בנסיעה.

א. אסור לטפס על מעקה הבטיחות או לשבת עליו.

ב. אסור לחצות כביש או לשהות בו במקום שיש מעקה בטיחות.

ג. אסור לרדת ממכונית או לעלות עליה ליד מעקה בטיחות.

לעתים מוצבות על המדרכה כיפות בטון שמטרתן למנוע ממכוניות לעלות על המדרכה.

א. אסור לשחק על כיפות הבטון.

ב. יש לעקוף את כיפות הבטון בצד המדרכה הרחוק מהכביש.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יזהו את התמרור "הולכי רגל בקרבת מקום".
- יכירו את משמעותם של תמרורים החשובים להם כהולכי רגל.
- ידעו מה תפקידו של מעקה הבטיחות.
- ידעו להעריך סיכונים וילמדו איך להימנע מהם.

משימות בחוברת

1. הלומדים יכירו את התמרור "הולכי רגל בקרבת מקום" תוך כדי הרכבת התצרף.
2. הלומדים יבחנו כל סיטואציה המתוארת בתמונות, יעריכו את הסכנות הנשקפות מתוך ההתנהגויות השונות של הילדים ויסיקו מסקנות לגבי ההתנהגות הנכונה ליד מעקה בטיחות.

הלומדים יוכלו לנסח כללים לגבי התנהגות ליד מעקה בטיחות.

3. הלומדים יעברו על הקווקווים (אימון גרפי מוטורי) ויחברו מילה לתמונה. פעילות זו מחזקת את הכרת המושגים.

4. משימה של כתיבה חופשית: הלומדים יכתבו מה לדעתם אומרות הדמויות שבתמרור זו לזו. כך יוכיחו שהבינו את משמעות התמרור.

פעילויות נוספות

1. ציור: הלומדים יוכלו לצייר את שער בית הספר שלהם ואת מעקה הבטיחות.

2. הלומדים יוכלו לחפש ליד מקום מגוריהם מעקה בטיחות ולספר בכיתה מדוע הציבו אותו דווקא שם.

שיעור 12

כללים לחציית כביש (עמ' 38)

חציית הכביש היא פעולה מורכבת ובה כמה שלבים: בחירת המקום לחציה (גשר, מנהרה להולכי רגל, מעבר חציה מרומזר, מעבר חציה), היערכות לקראת החציה (לא להתפרץ לכביש, להסתכל לצדדים ולוודא שהכביש פנוי), חציה בטוחה (לעבור בזריזות, בקו ישר הקצר ביותר ולהביט כל הזמן לכל הכיוונים).

בחירת המקום לחציה בטוחה:

- המקומות לחציית כביש הם גשר, מנהרה להולכי רגל או מעבר חציה מרומזר. אם הם אינם נמצאים בקרבת מקום, אפשר לחצות במעבר חציה לא מרומזר.
- במקומות שבהם אין מעבר חציה קרוב, חשוב לבחור מקום חציה שממנו אפשר לראות היטב את תנועת כלי הרכב מכל הכיוונים, ושגם הנהגים יכולים לראות היטב את החוצים.

היערכות לקראת החציה:

- עם ההגעה למעבר החציה יש להמתין כשני צעדים משפת הכביש.
- אין לרדת מהמדרכה לכביש בפתאומיות ולהפתיע את הנהג.
- לפני החציה יש לעמוד ולהסתכל לצדדים, ולהמתין עד שיתפנה הכביש.
- יש להיזהר מכלי רכב החונים על המדרכה ולא ללכת או לעמוד לפנייהם או מאחוריהם.

- עדיף לחצות את הכביש בקבוצה, לצד הולכי רגל נוספים.

בחציה בטוחה:

- יש לחצות את הכביש בזריזות, בקו ישר הקצר ביותר ולא באלכסון. בזמן החציה יש להביט שמאלה וימינה בלי לעסוק בכל פעילות אחרת.
- אם במהלך חציית הכביש הרמזור מתחלף לאדום, יש להמשיך ללכת בזריזות ולהשלים את החציה.
- ילד מתחת לגיל 9 לא חוצה כביש לבדו. ילד חוצה רק בליווי מבוגר.

היסח דעת בחציה:

- בעת חציית כביש, חשוב למקד את מלוא תשומת הלב בכביש ולהיות מודעים רק למתרחש בו. אין להשתמש בטלפון נייד ובנגני מוזיקה.

הולכי רגל במרחב הבין עירוני:

- לא חוצים כביש בין עירוני.

הולכי רגל בחורף:

- בחורף תנאי הראות לקויים, ולנהג קשה יותר להבחין בהולכי הרגל. לכן כדאי לשפר את הנראות: יש ללבוש בגדים בהירים ולהצטייד במחזירי אור.

תכנון ותרגול המסלול הבטוח לבית הספר ובחזרה ממנו:

- הולכים רק על המדרכה.
- משתדלים ללכת בדרכים שאינן מחייבות חציית כביש, גם אם הדבר מאריך את הדרך.
- חוצים את הכביש רק במקומות המיועדים לחציה – במעבר חציה מרומזר או במעבר חציה רגיל, במנהרה או על גשר המיועדים לכך.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יפתחו מודעות לסיכונים הכרוכים בחציית כבישים.
- יפתחו אחריות אישית להתנהגות בטוחה בדרך.
- ישננו את הכללים לחציית כביש בטוחה ויזכרו אותם.
- ידעו להפעיל שיקול דעת בבחירת המקומות הבטוחים לחציית כביש.
- ידעו שעד גיל תשע אסור להם לחצות כביש לבדם. זה אינו חוק אלא כלל חשוב לבטיחות בדרכים.

- יכירו ויבינו את מדרג המקומות הבטוחים לחציה ויפעילו שיקול דעת בבחירת המקום הבטוח ביותר לחציה.

דין כיתתי

- הלומדים ידונו בתפקידו של כלל כלל ויחשבו לשם מה נקבע.

משימות בחוברת

1. חיבור כלל כלל להמשכו כדי לשנן את הכללים. מילות המפתח מודגשות כדי לחזק את הזיכרון.
2. הלומדים יתארו את המצבים בתמונות, יאתרו את המצבים המסוכנים ויקבעו איזה כלל הופר או התקיים.
3. השלמת הכללים לשם חזרה ושינון.
4. כתיבת מילות המפתח של כללי החציה בסדר הנכון על אצבעות כף היד. הסידור על כף היד יעזור ללומדים לזכור את הכללים.

פעילויות נוספות

1. כדאי לצאת עם התלמידים למעבר החציה הסמוך לבית הספר כדי להתאמן בחציה נכונה ובטוחה.
2. תצפית: הלומדים יתצפתו במשך כ-15 דקות על הולכי רגל החוצים את הכביש וידווחו אם החוצים חצו על פי הכללים.
3. הלומדים יכינו שלטים. בכל שלט יופיע כלל אחד בכתב או בציור. הלומדים ישחקו בשלטים: כאשר מניפים שלט חייבים לציית לו.
4. הלומדים יכינו בובות אצבע. על כל אצבע יופיע כלל לחציה.
5. הלומדים יספרו על מקרים שעליהם שמעו או שקרו להם בעת חציית כביש.

קישורים לרשת

- יוטיוב: מיכל הקטנה - רוצה להיות גדולה - שיר זהירות בדרכים
- יוטיוב: מיכל הקטנה בשירי זהירות בדרכים - שיר חציית כביש - ערוץ הופ
- יוטיוב: בחירה של זה"ב - סרט בנות
- יוטיוב: הקונצונים שיר בטיחות בדרכים
- יוטיוב: זהירות בדרכים - ציפי שביט
- יוטיוב: יוצאים לדרך בטוחה עם ד"ר x - חציה בטוחה

שיעור 13

הליכה בטוחה בחשיכה (עמ' 41)

ימי החורף מתאפיינים, בין השאר, בתנאים המכבידים על משתמשי הדרך השונים: הולכי רגל, רוכבי האופניים והנוהגים ברכב.

מה מאפיין את התנאים המגבילים בחורף?

א. שעות חשיכה רבות

ב. גשמים ולפעמים גם ברד, קרח ו/או שלג

ג. כביש רטוב, שלוליות ושוליים בוציים

ד. טמפרטורות נמוכות שבעקבותיהן נזקקים לפריטי לבוש רבים כגון מעיל, מטרייה, צעיף וכובע, המסרבילים את ההליכה ומגבילים את שדה הראייה.

ה. ערפל

ו. אדים על שמשות הרכב המגבילים את הראות.

התנאים המגבילים מצמצמים את טווח הראייה הן של הולכי הרגל והן של הנהגים.

טווח הראייה של הנהג בחשיכה מוגבל ומגיע עד הטווח המואר באורות רכבו. כאשר הנהג משתמש באורות המעבר (האורות הנמוכים) מוגבל טווח הראייה שלו ל-30 מטרים. כאשר הוא משתמש באורות הדרך, טווח הראייה שלו גדל ל-100 מטרים.

יש לזכור כי פנסי הרכב אינם מאירים את השטח שבצדי הרכב, ולכן ראייתו של הנהג מוגבלת רק לנעשה מלפנים, והוא אינו יכול להבחין במשתמשי דרך הממוקמים מחוץ לאלומת האור. כמו כן, יש לזכור שבשעות החשיכה עלולים פנסי רכב הנוסע ממול לסנוור את נהג המכונית ולהקשות עליו את הראייה. תנאי הנהיגה בחורף גשום מגבילים גם את יכולת הבלימה של הנהג ועמה את יכולת עצירת הרכב. אפילו בנהיגה במהירות של 50 קמ"ש יתקשה נהג לעצור את רכבו, אם הולך רגל יפתיע אותו, שכן טווח אורות המעבר במהירות הנהיגה בדרך עירונית הוא כ-30 מטר.

גם יכולת הראייה של הולך הרגל מוגבלת בחורף ובשעות החשיכה. זאת, בשל בגדי החורף שמסרבילים ומצמצמים את שדה הראייה, מפאת הסנוור ובשל הקושי לאמוד מרחקים בחשיכה ולהבחין בעצמים ממרחק.

הולך הרגל, לעומת הרכב, אינו מצויד במקורות אור, ועל כן הוא חייב לענווד מחזירי אור, אם ברצונו שהנהגים יבחינו בו מבעוד מועד.

כמו כן מומלץ ללבוש לפחות פריט בהיר אחד: חולצה או מעיל, ואם לא – לפחות צעיף, כובע או נעליים.

מה הם מחזירי האור?

מחזירי האור עשויים מחומרים מיוחדים, שכאשר שולחים אליהם בחשיכה קרן אור הם מחזירים את האור ונראים כאילו הם עצמם מקור אור. אחת הטכניקות ליצירת מחזירי האור היא שילוב של חלקיקי זכוכית או מתכת מיקרוסקופיים עם צבע ועם רפלקטור מטאלי. שילוב זה יוצר שכבה שמחזירה אור כמו מראות קטנות. בתמרורי הדרכים משתמשים בטכניקה משוכללת של קוביות אלומיניום קטנות שפתוחות בניצב אל ציר האור. אם אלומת אור נקלעת אל דופן הקובייה, אפילו מן הצד, ופוגעת בה, נוצר מצב של אור כלוא שאינו הולך לאיבוד אלא מופיע כהחזר אור, שנקלט בעין בזווית קרובה לניצב ביחס לשטח התמרוור. יש להבחין בין מחזיר אור לבין משטחים פלורוצנטים זוהרים. משטחים פלורוצנטים אינם מחזירי אור אלא קטעים שמכילים תרכיבים של זרחן. הזרחן פולט אור באופן אקטיבי, גם ללא מגע עם מקור אור חיצוני. חסרונם של משטחים פלורוצנטים הוא בהתבלותם המהירה יחסית.

מטרות

הלומדים -

- ידעו שבחשיכה תנאי הראות קשים ועליהם לנקוט אמצעי זהירות.
- יכירו את חשיבות אביזרי הבטיחות להולכי רגל - מחזירי אור ובגדים בהירים להגברת הנראות שלהם בדרך.

משימות בחוברת

1. המשימות באות להמחיש את המושגים **ראות ונראות** ולעודד את הלומדים להשתמש במחזירי אור.
2. הלומדים יצבעו את המשבצות בצבעים שחור וצהוב המסמלים אור וחושך.
3. משימת הערכה:

התאמת מילה לתמונה, השוואת זוגות של תמונות, דיון בשאלה איזו תמונה מתארת מקום בטוח יותר לחציה וקביעת המדרג למקומות הבטוחים לחציה - מהבטוח ביותר ועד למסוכן.

קישור לרשת

- יוטיוב: קישקשתא בדרכים נראות
- יוטיוב: ניסיון חיים עושה את ההבדל בדרכים - נראות בלילה
- יוטיוב: זהירות: ציפי בדרכים - פסים זוהרים בלילה
- יוטיוב: חיפזון וזהירון - מחזירי אור

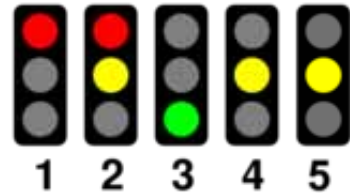

שיעור 14

המסייעים בדרכים בשעת חירום (עמ' 43)

לרמזורים המיועדים לנהגי מכוניות יש שלושה צבעים, המסודרים מלמעלה למטה: אדום, צהוב וירוק.

באופן כללי, פירוש האותות הוא כדלקמן:

1. אדום – אין להיכנס לצומת.
 2. אדום + צהוב – הרמזור עומד להתחלף לירוק. יש להתכונן לנסיעה.
 3. ירוק – מותר להיכנס אל הצומת. (ירוק מהבהב – סוף המופע הירוק תוך 3 שניות.)
 4. צהוב – הרמזור עומד להתחלף לאדום. יש לעצור לפני הצומת, אם זה אפשרי ובטוח או לעבור את הצומת ולפנותו בזריזות בלית ברירה.
 5. צהוב מהבהב – אזהרה אוניברסלית: "התקדם בזהירות תוך שמירת הוראות כל דין". צהוב יהבהב בכל הזדמנות שבה צריך להזהיר נהגים מפני משהו חריג או בלתי צפוי בכביש (עבודות בכביש, רכב תקוע, תאונה, בור בכביש).
- מעל רוב הרמזורים מוצבים תמרורים עגולים ועליהם חץ כיוון, המתאר את כיווני הנסיעה שעליהם הרמזור תקף. ללא חץ, הרמזור תקף לכל כיווני הנסיעה. לעתים עשויה התאורה בפנס הירוק של הרמזור להיות מעוצבת כחץ.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את הרמזור לנהגים, על צבעיו.
- יעמיקו את המודעות למתרחש בדרך באמצעות יצירה ספרותית.
- יכירו את מערכת החירום ואת תפקידיה: אמבולנס, רכב כיבוי אש והצלה, רכב משטרה.

פקק בכביש / אברהם חלפי

בשירו מתאר אברהם חלפי סיטואציה בכביש בשעה שהרמזור מקולקל. כשם שהפקק חוסם את פי הבקבוק, כך נוצר פקק בכביש והדרך חסומה בגלל הקלקול ברמזור. אברהם חלפי ממחיש לקורא את הרעשים, הקולות הרמים, המהומה וקוצר רוחם של הנהגים. גם השוטרים הבאים לעזרה אינם מצליחים להרגיע את הרוחות ולהשתלט על המהומה.

משימות בחוברת

1. זיהוי כלי הרכב הנעים בדרכים.
2. זיהוי הגורם לפקק בכביש והבנת תפקידו החשוב של הרמזור בהכוונת המשתמשים בדרך.
3. זיהוי כוחות הבטיחות וההצלה שתפקידם לעזור בשעת מצוקה או סכנה.
4. זיהוי הקולות של המשתמשים בדרך, הנשמעים בזמן הפקק בכביש.
5. הלומדים יכירו את מגישי העזרה לנקלעים לצרה בדרכים, ידעו כיצד ליצור קשר עםם וידונו בתפקידם של מגישי העזרה השונים. מידע זה מעניק חוסן אישי ללומדים הצעירים.

פעילויות נוספות

דין כיתתי

- מדוע מדווחים בשידורי החדשות על מצב הכבישים בארץ?
- כיצד מנסים להתגבר בארץ על הגודש בכבישים? נשימוש בתחבורה ציבורית: רכבת או אוטובוס הנוסע בנתיב מיוחד, שימוש ביישומונים (אפליקציות) להכוונה כגון ווייז.

קישורים לרשת

- יוטיוב: הרמזור, מתוך האלבום "דרך המלך", אריאלה סביר (שיר)

שיעור 15

המקומות הבטוחים למשחק (עמ' 46)

ילדים חייבים לשחק רק במגרשי משחקים או במקומות המיועדים למשחקי ילדים, כמו גינות ציבוריות או פארקים. בהעדר מגרש משחקים מותר לשחק בגינת הבניין המשותף או בכניסה לבניין, במקום שאין סכנה שיגיע אליו רכב. אסור לשחק בין מכוניות חונות ובמגרשי חניה של בניין מגורים. נהגים יתקשו לראות את הילדים המשחקים בין כלי הרכב ועלולים לפגוע בהם. משחק בקרבת שפת מדרכה עלול להוביל לנפילה לכביש. חל איסור מוחלט על ירידה לכביש לצורך הבאת כדור שהתגלגל אליו. יש לשאת את הכדור למגרש המשחקים בתיק או בשקית.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יפתחו מודעות לסיכונים במשחק ליד כביש.
- יכירו את המקומות הבטוחים למשחק.

דיון כיתתי

- מהו מקום בטוח למשחק?
– מקום מרוחק מהכביש;
– מקום מגודר;
– מקום שאין בו חפצים או מתקנים מסוכנים;
– יש לשאת את הכדור למגרש המשחקים בתיק או בשקית.

משימות בחוברת

1. הלומדים יבחנו את התמונות, יחשבו באיזה מקום לדעתם בטוח יותר לשחק ויסבירו מדוע המקום בטוח למשחק.
2. המורה יקרא את ה"סיפורים", והלומדים יתאימו אותם לתמונות וידונו בשאלה מה הן הסכנות האורבות לילדים המשחקים במקומות לא בטוחים.
3. הלומדים יספרו בעל פה על המקומות שהם נוהגים לשחק בהם. בהמשך יכתבו ויציירו.
4. הלומדים יצבעו את הכרזה לשם שינון הכלל: משחקים רק במקומות בטוחים.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יערכו רשימת משחקים האהובים עליהם ויציינו היכן אפשר לשחק בהם בבטחה.

2. הלומדים יאתרו את המקומות הבטוחים למשחק בסביבת מגוריהם, יצלמו ויביאו את התמונות לכיתה.

קישורים לרשת

- יוטיוב: מיכל הקטנה בשירי זהירות בדרכים – שיר משחק בכדור

שיעור 16

ילדים מתגלגלים בכל מיני אופנים (עמ' 49)

דמיינתם פעם איך העולם שלנו היה נראה בלי מכוניות, בלי אופניים ובלי כלי תחבורה כלל? פעם אנשים היו מעבירים את מטעניהם הכבדים בגרירה ועורכים מסעות רגליים ארוכים מאוד.

למזלנו, האדם חכם ואוהב לערוך ניסויים ולהמציא המצאות. כך הוא המציא גם את ההמצאה שנחשבת לגדולה מכולן: המצאת הגלגל. לא ידוע בוודאות מי המציא את הגלגל ומתי, אך ההשערה היא שהמציאו אותו לפני כ-5000 שנה כמה קבוצות אנשים, בו זמנית, במקומות שונים בעולם.

הגלגל העתיק ביותר שנמצא עד היום הוא כבן 5500 שנה. הוא התגלה באזור מסופוטמיה, אזור ה"סהר הפורה" (כיום סוריה ועיראק). בציור קיר שומרי (שומר הייתה ממלכה באזור ה"סהר הפורה" לפני יותר מחמשת אלפים שנה) מוצג הגלגל של התקופה הזו – לוח עץ מעוגל ששימש להובלה.

לפני כ-4000 שנה הומצאו החישורים – המקלות העוברים במרכז הגלגל ויוצרים אחיזה משני צדי הגלגל. כך היה קל יותר להעביר מטענים ממקום למקום. בהתחלה היו משמשים הגלגלים כרכבי מלחמה וכמרכבות להעברת מטענים. לעתים היו רותמים אליהם בעלי חיים שונים ואלה גררו את המרכבות. כיום אפשר למצוא גלגלים בתוך מגוון פריטים, ולא רק בכלי תחבורה: בשעונים, בסרטים נעים, במחרשות, בעכבר מחשב; ויש חפצים וסמלים שצורתם גלגל – גלגל הצלה, גלגל המזלות ועוד. כמו כן, עם המצאת גלגל הגומי, כמעט כל כלי התחבורה נעים על גלגלים. כיום כלי הרכב נעים על צמיגים מנופחים באוויר: המכוניות, האוטובוסים, המטוסים (עד שהם ממריאים), האופנועים, האופניים ועוד.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יגלו שהאופן מלווה את בני האדם לאורך כל חייהם.

- יבינו שהמצאת הגלגל הייתה אחת ההמצאות החשובות בתולדות האנושות.

משימות בחוברת

1. הלומדים יביאו תמונות או תצלומים שלהם על גלגלים ויספרו על החוויה שהונצחה בתצלום.
2. הכרת סוגים שונים של אופנים: זיהוי ושיום.
3. פעילות רב תחומית: פעילות חשבונית – תרגילי שרשרת בחיבור.
4. פעילות חשבונית – חילוק לקבוצות: הלומדים יחשבו כמה כלי רכב בכל סיפור חשבוני. אפשר להוסיף משימות חשבוניות נוספות.

פעילויות נוספות

1. הלומדים ימיינו כלי תחבורה לפי הקריטריונים:
נעים באמצעות גלגלים / נעים ללא גלגלים.
ימיינו לפי מספר הגלגלים.
ימיינו על פי תנועתם: בים, באוויר וביבשה.
2. הלומדים יכירו ביטויים וצירופי לשון עם המילה **גלגל**.

לדוגמה:

גלגל חמה (שמש)

גלגל הירח

גלגל המזלות

גלגל שיניים

גלגל העין

גלגל חוזר

ראשו עליו כגלגל

שיעור 17

ההיסטוריה של האופניים (עמ' 52)

במהלך מאות השנים האחרונות תרמו מספר ממצאים ומפתחים לפיתוח האופניים. לאופניים קדמו הֶלוֹסִיפֵד, ודגמים אחרים של כלי רכב המונעים בכוח האדם. את הדגם הראשון המתועד של אופניים הציג הגרמני הברון קארל פון דרייס בפריז בשנת 1818. אופניים אלה הונעו בדחיפה של רגלי הרוכב כנגד הקרקע, ונודעו כ"אופני דחיפה", או דְרִיִּיסִין, על שם ממציאם. לאופני הדחיפה היו שני גלגלים שנעו באותו קו וחוברו במסגרת עץ. הרוכב ישב בפיסוק בין שני הגלגלים, כפות רגליו מגיעות אל הקרקע ודוחפות את האופניים, וההיגוי נעשה בגלגל הקדמי.

בשנת 1839 יצר הנפח הסקוטי קירקפטריק מקמילן גל ארכובה להנעת הגלגל האחורי. כך למעשה יצר את האופניים המודרניים הראשונים.

בסוף שנות ה-60 של המאה ה-19 פנו הצרפתים ארנסט מישו ופייר ללמן לכיוון חדש בעצבם את אופני ה-Boneshaker (מטלטל העצמות). אלה היו האופניים הראשונים שלהם דְּנָשׁוֹת. דגם אופניים זה היה עשוי כולו מעץ, ובהמשך הוחלפו צמיגיו לצמיגי מתכת. הכינוי "מטלטל עצמות" תיאר את הנסיעה שלא הייתה נוחה כלל ועיקר.

במהלך 1870 הממציא האנגלי ג'יימס סטארלי החל לייצר את דגם האופניים "אופני פְּנֵי פֶרְתֵי־יִנְג", אשר התבסס במידה רבה על דגם boneshaker הצרפתי. בדגם האופניים החדשני של סטארלי היה גלגל קדמי גדול במיוחד (בקוטר של מקסימום 1.5 מטרים), אשר אפשר לרוכב לנסוע במהירויות גבוהות יותר מאשר באופני boneshaker. קשה היה לרכוב על אופניים אלה: המיקום הגבוה של המושב יצר חלוקת משקל גרועה וסיכן את הרוכב בנפילה מגובה רב. אופני הפני פרת'ינג זכו להצלחה רבה עד לשנות ה-90 של המאה ה-19, כאשר נכנסו לשימוש אופני הבטיחות – בעלי שני גלגלים שווים ושרשרת הנעה.

כמה מן החסרונות של אופני הפני פרת'ינג תוקנו ב"אופני הבטיחות", מבלי להתפשר על מהירותם. זאת, הודות להקטנת קוטר הגלגל הקדמי, להוספת הילוכים ולהזזת המושב לאחור. עם זאת, השילוב של דיווש והיגוי דרך הגלגל הקדמי נשאר בעייתי. את הבעיה פתרו סטארלי, לאוסון וֶשְׂרָגוֹלְד. הם פיתחו הנעה באמצעות שרשרת. בזכות המושב הנמוך וחלוקת המשקל המשופרת מתוארים האופניים מדגם רובר של סטארלי, משנת 1885, כאופניים המודרניים הראשונים. זמן קצר אחר כך פותחה השלדה המשולשת הכפולה המוכרת עד היום באופניים.

העיצובים החדשים תרמו לנוחות הנסיעה ולהרחבת השימוש באופניים עד כי ששנות התשעים של המאה ה-19 כונו "עידן הזהב של האופניים". בשנת 1888 הציג ג'ון בויד דָּאנְלוֹפּ לראשונה את הצמיג המנופח באוויר אשר הפך חיש מהר לצמיג המקובל בעולם. זמן קצר אחר כך פותח מנגנון הגלגל החופשי, המאפשר לגלגל להסתובב בעוד הֶדְנָשׁוֹת נחות. פיתוח זה תרם רבות לבטיחות הנסיעה ואף הוביל לפיתוחים נוספים, כגון הילוכי דריילר (המכילים גלגלי שיניים במספר גדלים)

וכן לפיתוח בלמים המופעלים בידיה. את הפיתוחים האלה אימצו רוכבי האופניים בהדרגה. תחילת המאה העשרים הביאה לפריחה של מועדוני אופניים משני עברי האוקיינוס האטלנטי. עד מהרה התפתח גם ספורט מרוצי האופניים וזכה לאהדה רבה בציבור.

מטרות הוראה

הלומדים –

- ילמדו את ההיסטוריה של האופניים.
- יבינו שהאופניים משמשים ככלי תחבורה ירוק, וכן לספורט מהנה.

משימות בחוברת

1. פעילות יצירתית: הלומדים יציירו אופניים דמיוניים. אפשר לערוך תערוכה של ציורי אופניים דמיוניים.
2. השלמת סיפור הומוריסטי במילים המתחרזות למילה **אופניים**.
3. חידות: הלומדים יכירו סוגי אופניים ואת שימושיהם.

קישורים לרשת:

https://www.ranlevi.com/texts/ep23_on_the_history_of_bicycles_text

קישור לאתר המספר על התפתחות האופניים. כאן תוכלו להראות תצלומים של האופניים הראשונים שיוצרו.

שיעור 18

מבנה האופניים (עמ' 55)

אופן אחורי - גלגל אחורי עשוי מתכת.

צמיג - מעטפת עשויה מגומי מנפחת באויר ועוטפת את האופן.

אופן קדמי - גלגל קדמי עשוי מתכת.

הגה (כידון) - הרוכב אחוז בידיו בכידון ומכוון בעזרתו את האופניים.

פנס - מאיר לרוכב את הדרך.

מושב - עליו יושב רוכב האופניים.

פעמון - מצלצל ומזהיר את משתמשי הדרך.

בלם יד - מאט את הנסיעה ועוצר.

שסתום - פקק המונע מהאויר שבצמיג לצאת.

דושות - הרוכב מסובב ברגליו את הדושות והן מניעות את השרשרת.

מחזיר אור - אביזר בטיחות עשוי מחומר מיוחד המחזיר אור בחשך.

שרשרת - עשויה מתכת ומניעה את הגלגלים.

אופניים הם כלי רכב דו-גלגלי המונע בכוח שריריו של הרוכב. באופניים הסטנדרטיים יש שלדה העשויה מתכת ומהווה את גוף האופניים, ואליה מחוברים בקו ישר שני הגלגלים. לחלק הקדמי של השלדה מחובר כידון (למעשה זהו מוט היגוי), המאפשר לנווט את האופניים. שתי זרועות, המכונות מזלג (קיימים סוגי אופניים בעלי זרוע אחת בלבד), מחברות את הגלגל הקדמי אל הכידון. הרוכב יושב על מושב, המחובר אף הוא אל השלדה, ומנווט את האופניים באמצעות הכידון.

כדי להניע את האופניים דוחף הרוכב (בדרך כלל קדימה וכלפי מטה) שתי דַּנְשׁוֹת (פדלים), הנמצאות משני צדי השלדה. הדוושות מסובבות שתי ארכובות שתי ארכובות שאליהן מחובר גלגל שיניים, המכונה מעביר הכוח הקדמי. על מעביר הכוח מולבשת שרשרת חוליות, והיא מעבירה את התנועה אל מעביר הכוח האחורי.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את מבנה האופניים ואת תפקידו של כל חלק.
- יכירו את אביזרי הבטיחות שבאופניים.

משימות בחוברת

1. היכרות עם חלקי האופניים ותפקידיהם.
2. הלומדים יבחנו את התמונות ויאתרו את הפרטים החסרים בכל תמונה. הלומדים יחשבו אם החלק החסר חיוני לתקינות האופניים. הלומדים יבינו מה תפקידו של כל חלק באופניים.
3. הלומדים יספרו על החוויות האישיות שלהם בתהליך רכישת המיומנות של רכיבה על אופניים. ילדים צעירים עדיין מתקשים בשמירה על שיווי משקל, ולכן תהליך זה לעתים קשה ומפרך ועלול גם לתסכל. ילדים שמצליחים ללמוד לרכוב על אופניים מרגישים גאווה, ביטחון ותחושת מסוגלות. שיתוף החברים בחוויות עשוי לחזק ולעודד. חשוב להזהיר את הרוכבים המיומנים מפני שאננות וזלזול.
4. חידות **מי אני?** נועדו לחזרה על חלקי האופניים ותפקידם.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יכינו חידון על חלקי האופניים ותפקידיהם.
2. הלומדים יציירו את האופניים שלהם.
3. הלומדים יוכלו לצייר אופניים עתידיים.

קישורים לרשת

- יוטיוב: מבנה האופניים – רכיבה בטוחה
- יוטיוב: חדר החדשות – אופניים מקרטון

שיעור 19

תקינות האופניים (עמ' 57)

כדי להפוך את הנסיעה לנעימה ובטוחה, יש לתחזק את האופניים. את רוב התחזוקה השוטפת אפשר לעשות באופן עצמאי והיא אורכת דקות בודדות. הורי התלמידים יוכלו לבדוק את תקינות האופניים של ילדיהם.

לחץ אוויר תקין בגלגלים

צמיג לא מנופח יגרום לנסיעה אטית יותר, יגביר את מאמץ הדיווש ויגדיל את הסיכוי לנָקֵר (פנצ'ר). אם חסרה כמות גדולה של אוויר בצמיג הקדמי, עלול הרוכב להתהפך בפנייה חדה. רצוי לנפח את צמיגי האופניים פעם בחודשיים, בהתאם ללחץ האוויר הנדרש, המצוין על הצמיג. את הגלגלים אפשר לנפח בתחנות דלק, בַּצְמִיגִיּוֹת (פנצ'ריות), בחנויות אופניים או במשאבה פרטית.

שרשרת

תקינות השרשרת חשובה, שכן היא המעבירה את הכוח מרגליכם אל הגלגל האחורי. אחת לשבוע-שבועיים יש לנקות את השרשרת עם מטלית פשוטה (או לחה) ולוודא שאינה חלודה מדי (למשל אם משאירים את האופניים בחוץ / בגשם, מתקצרים חיי השרשרת, אם לא מנקים אותה בתכיפות). יש לשמן את השרשרת באמצעות שמן שרשרת ייעודי - שימון (קל בלבד) אחת ל-4 או 5 רכיבות.

התאמת האופניים לגובה הרוכב

אופניים שאינם מותאמים למידת הרוכב עלולים לגרום אי נוחות ובעיות בריאותיות. הכלל הראשון והחשוב ביותר לביצוע התאמות שונות לאופניים הוא שהרכיבה צריכה להיות נוחה.

גובה אוכף האופניים

רבים, בעיקר ילדים ורוכבים מתחילים, רוכבים על אוכף אופניים נמוך מאוד וכפות רגליהם קרובות לקרקע. אמנם כך העצירה קלה יותר, אך הברכיים מכופפות יתר על המידה ומונעות מינוף ברכיבה. הגבהת המושב תקל את הדיווש באופן ניכר. אבל שימו לב, אוכף גבוה מדי עלול לגרום לכאבים באזור המפשעה.

חשוב לוודא שכאשר יושבים על האוכף אפשר להגיע בנוחיות עם קצה הרגל (שמאלית או ימנית) לקרקע. כמו כן, כאשר הרגל על הדוושה במצבה הנמוך ביותר, זווית הברך אינה עולה על 150 מעלות (לדוגמה: רגל מתוחה - 180 מעלות יוצרת מצב לא תקין - כלומר האוכף גבוה מדי). אפשר לבדוק זאת מול המראה.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו באחריותם לתקינות האופניים.
- יכירו את אביזרי הבטיחות לרוכב וישתמשו בהם כהלכה.
- יטמיעו את ההרגל לבדיקת תקינות האופניים וציוד הרוכב לפני יציאה לכל רכיבה.

משימות בחוברת

1. הכרת התנאים לתקינות האופניים ולאביזרי הבטיחות של הרוכב. הלומדים יבינו שגם אם אחד מהתנאים אינו מתקיים, הרכיבה מסוכנת.
2. הלומדים יבחנו את הציורים על פי תנאי התקינות שנלמדו. יזהו מה חסר או לא תקין בכל ציור ויקבעו אם הרכיבה מסוכנת או בטוחה.
3. השלמת משפטים תוך כדי חזרה על התנאים לתקינות האופניים והציוד של הרוכב.
4. הכנת תליון שבאמצעותו תהפוך בדיקת תקינות האופניים והציוד של הרוכב להרגל שגרתי.

פעילויות נוספות

הלומדים יספרו בכיתה על מקרים שבהם ראו רכיבה מסוכנת.

קישורים לרשת

- יוטיוב: הקונצונים – תקינות האופניים
- יוטיוב: רכיבה בטוחה על אופניים
- יוטיוב: רכיבה זהירה על אופניים – מיכל הקטנה
- יוטיוב: ארתור – גילי רוכבת

שיעור 20

הקסדה (עמ' 60)

קסדת אופניים היא קסדה שמיועדת לחבישה בזמן רכיבה על **אופניים**. על פי תקנה 119 ג) חובה לחבוש קסדה בזמן רכיבה על אופניים. קסדות האופניים מתוכננות למתן את הפגיעות שעלולות להיגרם לראש הרוכב בזמן נפילה.

קסדת האופניים סופגת את האנרגיה של התאונה, ולכן היא נשברת לעתים קרובות. בזאת היא שונה מקסדת האופנוע המאסיבית. לכן היא אינה מספקת הגנה במהירויות גבוהות. כמו כן, יש חשיבות גדולה לחבישת הקסדה באופן נכון, שכן רכיסה רופפת של הקסדה או בזווית לא נכונה אינה מספקת הגנה.

על קסדת אופניים להיות קלת משקל ולספק אוורור לראש, כי הרכיבה על אופניים יכולה להיות פעילות אירובית אינטנסיבית המעלה באופן ניכר את חום הגוף וכן משום שחשוב לשמור על חום מתאים של הראש. התחממות יתר פוגעת במוח (פלג, ק' וסימן-טוב, מ'. 2006).

על הקסדה להתאים להיקף הראש ולהיות צמודה אליו באמצעות רצועות הסנטר כדי שלא תזוז לצדדים, לפנים או לאחור ולא תישמט במקרה של תאונה.

חשוב להשתמש בקסדות בעלות תו תקן. בעת הרכישה יש לוודא שהקסדה מתאימה להיקף ראשו של הילד.

יש ללמד את הילד לחבוש את הקסדה ולהסירה בצורה תקינה.

אין להשתמש בקסדה שהייתה מעורבת בתאונה. מכל מקום מומלץ להחליף קסדה אחת לשלוש עד חמש שנים.

מטרות הוראה

הלומדים -

- יכירו את הקסדה ואת חלקיה.
- ילמדו להתאים את הקסדה לראש.
- יגלו אחריות ויחבשו קסדה בכל רכיבה.
- יבינו שחבישת קסדה חלה גם על בעלי מקצוע כגון כבאי, בנאי וחייל.

משימות בחוברת

1. הלומדים יבדקו אם הקסדה מתאימה לראש לפי הכללים שנלמדו. הלומדים יספקו נימוק לכל מקרה שבו הקסדה אינה מותאמת.
2. היכרות עם סוגי קסדות והתאמת הקסדה לראש בעל המקצוע או לבעל התפקיד.
3. צביעת הכרזה ושינון האמרה "חובה לחבוש קסדה".

פעילויות נוספות

- הלומדים יספרו על מקרים שהקסדה הגנה עליהם בשעה שנפלו מהאופניים.
- הלומדים יביאו לכיתה את הקסדות שלהם ויבדקו יחד את התאמתן על פי התנאים לתקינות.

קישורים לרשת

- יוטיוב: רכיבה זהירה על אופניים / מיכל הקטנה
- יוטיוב: יוצאים לדרך בטוחה עם ד"ר x – רוכבי אופניים
- יוטיוב: החיים שווים זה"ב – רוכבי אופניים
- יוטיוב: הקונצונים – רכיבה על אופניים (ערוץ הופ)
- יוטיוב: כל ראש חובש קסדה
- יוטיוב: ארתור – גילי רוכבת

שיעור 21

כללים לרכיבה בטוחה על אופניים (עמ' 62)

ערנות ברכיבה – במהלך הרכיבה חייבים רוכבי האופניים להיות ערניים לנעשה סביבם כי הם עלולים להיפגע. על כן חשוב להימנע משימוש בטלפון, באוזניות או בכל דבר אחר המסיח את הדעת.

רכיבה בקבוצה – יש לרכוב זה אחר זה ולשמור על מרחק זה מזה.

ציאת לכללי התנועה – רוכבי אופניים חייבים להכיר היטב את כללי התנועה ולנהוג על פיהם: ציאת לרמזורים ולתמרורים, איתות, מתן זכות קדימה להולכי רגל, וגם למכוניות במקרים רבים.

התנהגות במעבר חציה – בעת חציית כביש במעבר חציה אסור לרכוב על אופניים. יש לרדת

מהאופניים ולחצות בהליכה.

מומלץ לרוכבי אופניים צעירים לרכוב בשבילים המיועדים לרכיבה על אופניים. כשאין כאלה יש להעדיף רחובות שקטים ומקומיים על פני דרכים וכבישים סואנים.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את הכללים לרכיבה בטוחה על אופניים.
- יאמצו הרגלי רכיבה בטוחה.
- יכירו את המקומות הבטוחים לרכיבה על אופניים.

דיון כיתתי

- הלומדים יסבירו את חשיבותו של כל כלל ואת הסכנה הכרוכה באי ציות לכללים.

משימות בחוברת

1. חיבור הכלל להמשכו כדי לחזור ולשנן את הכללים לרכיבה בטוחה.
2. הלומדים יבחנו כל מצב המוצג בתמונות, יקבעו אם הרכיבה בטוחה או מסוכנת וינמקו את החלטתם.
3. הלומדים יאתרו את ההבדלים בין שני הציורים ויוסיפו את הפרטים החסרים. הפרטים החסרים קשורים לכל הנושאים שנלמדו על מבנה האופניים, על תקינותם ועל אמצעי הבטיחות של הרוכב.

קישורים לרשת

יוטיוב: רכיבה בטוחה על אופניים

שיעור 22

תמרורים לרוכבי אופניים (עמ' 65)

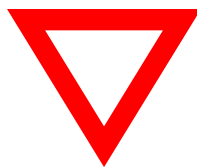
על רוכב האופניים להכיר כמה תמרורים חשובים. תמרורים הם סימנים מוסכמים החלים על הנהגים, על הרוכבים ועל הולכי הרגל. יש סוגים שונים של תמרורים. להלן חלק קטן מהם, החשובים לילדים רוכבי אופניים.

שביל לאופנים בלבד

אסורה הפניסה לאופנים

תן זכות קדימה לתנועה בדרך החוצה שלפניך!

אסורה הפניסה לקלי רכב ולאופנים!

עצור! תן זכות קדימה לתנועה בדרך החוצה שלפניך!

מטרות הוראה

הלומדים -

- יבינו את המשמעות המלאה של מתן זכות קדימה (יש להזהיר את הלומדים מפני לקיחת זכות הקדימה ולהסביר להם שמתן זכות קדימה משמעו לאפשר למקבל זכות הקדימה להמשיך בנתיבו, במסלול נסיעתו ובמהירותו ללא שינוי).
- יכירו את התמרורים לרוכבי האופניים.
- ידעו מה מסמנים הצבעים בתמרורים.

משימות בחוברת

1-2. הכרת התמרורים לרוכבי אופניים - תמרור ההוריה הכחול ותמרור ההוריה האדום; הרכבת התמרורים מחלקיהם תוך כדי מתן תשומת לב לצבע.

3. זיהוי ושיום התמרורים שנלמדו.

4. מבוך – זיהוי הנתיב הנכון שיש לרכוב בו תוך כדי ציות לתמרורים בדרך.

5. מציאת המושג יוצא הדופן. הלומדים ינמקו מדוע הוא שונה ויתנו שם לקבוצה.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יכינו טבלה, ימיינו בה לקבוצות את המילים המופיעות בסעיף 5 וישימו כל קבוצה.

2. הלומדים יוכלו לזהות את התמרורים בזמן שהותם בפארק.

קישורים לרשת

- יוטיוב: תכנית התחקירים של אליק ובליק – תמרורים

שיעור 23

מקומות בטוחים לרכיבה על אופניים (עמ' 68)

מתוך תקנות התעבורה: מקומות לרכיבה על אופניים

תקנה 129 (א): לא ירכב אדם על אופניים על מדרכה או על חלק מהדרך המיועד להולכי רגל בלבד, אולם מותר להולך רגל להסיע אופניים (להסיע=לדחוף בעת הליכה ברגל) על המדרכה, אם אין בכך הפרעה להולכי רגל. (ב): הוקצה בדרך שביל מיוחד לאופניים וסומן בתמרור מתאים, לא ירכב רוכב אופניים בכל חלק אחר של הדרך אלא באותו השביל.

ילדים צעירים ירכבו על אופניים רק במגרשי הספורט, במגרשי המשחקים או בגנים ציבוריים, בלי להפריע לילדים המשחקים ולהולכי הרגל, או בשביל לאופניים בליווי מבוגר. לילדים בוגרים יותר מותר לרכוב בשבילים המיועדים לרכיבה על אופניים או בכבישים, קרוב ככל האפשר לצד ימין של הכביש, וכאשר התנועה אינה סואנת. קיימים בארץ פארקים המיועדים לרכיבה על אופניים. הפארק מהווה "סביבה סטרילית" – הוא נטול סיכונים הנובעים מפגיעת כלי רכב והולכי רגל.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו מקומות המותרים או האסורים לרכיבה על אופניים.
- יכירו את היתרונות שברכיבה על האופניים: רכיבה על אופניים גורמת הנאה, תורמת לבריאות,

שומרת על סביבה ירוקה ומפחיתה את הגודש בדרכים.

דיון כיתתי

- הלומדים יביעו דעה מנומקת בעניין המקומות שבהם רוכבים הילדים שבסיפור.

משימות בחוברת

1. איתור המקומות המסוכנים לרכיבה על אופניים.
2. איתור המקומות הבטוחים לרכיבה על אופניים.
3. כרזה לשינון ולהטמעה: לרכוב רק במקומות בטוחים.
4. מיון בטבלה: מקומות בטוחים לרכיבה על אופניים מול מקומות מסוכנים לרכיבה על אופניים.
5. כתיבה אישית: חוויות שהיו ללומדים כשרכבו על אופניים. הלומדים ישתפו את חבריהם בחוויותיהם.

פעילויות נוספות

דיון כיתתי

- היתרונות והחסרונות שברכיבה על אופניים בהשוואה ליתרונות ולחסרונות שבנסיעה במכונית.
- רכיבה על האופניים תורמת לשמירה על סביבה ירוקה. הלומדים יספרו מה הם עושים כדי לשמור על סביבה ירוקה בחיי היום יום.

קישורים לרשת

- יוטיוב: אופניים (החברים של גילי באים לבקר) – שיר ילדים
- שירי ילדות ישראלית (ערוץ הופ).

שיעור 24

שפת הדרך – התמרורים (עמ' 70)

תמרור הוא שלט המוצב לצד הדרך ונותן הנחיות למשתמשים בה. התמרורים הם הדרך הנפוצה ביותר להסדר התנועה בדרכים בעולם. תמרורים מספקים מידע על הגבלת מהירויות ועל תנאי הכביש. תמרורים גם מכוונים לדרכים מסוימות וליעדים ספציפיים. בעזרת התמרורים יודעים הנהגים כיצד לנהוג בדרכים, למה לצפות ולכן לנסוע. ציות לתמרורים הוא חובה חוקית, ואילו אי ציות לתמרור הוא עבירת תנועה.

את התמרורים מציבה רק רשות מוסמכת.
קיימים עשרה סוגי תמרורים:

1. אזהרה והתראה

תמרורים שתכליתם להביא בפני הנהג אזהרות הנוגעות לתנועתו בדרך וכן מידע רלוונטי על המצב בהמשך הדרך.

2. הוריה

תמרורים שהמסר שלהם הוא בנוסח מחייב (בפקודה), בלי להשאיר לנהג שיקול דעת ו/או בחירה לגבי אופן התגובה. הדבר נובע מן ההשלכות החמורות במיוחד אשר עלולות להיגרם מאי ציות להוראה בתמרור.

3. מתן זכות קדימה

תמרורים העוסקים במתן זכות הקדימה במקומות ובמצבים שונים (על פי החלוקה באמנת וינה) – לאפשר למקבל את זכות הקדימה להמשיך בנתיבו במסלול נסיעתו ובמהירותו ללא שינוי.

4. איסורים והגבלות

תמרורים שיש בהם "איסור" או "אל תעשה", איסורי כניסה, איסורי עקיפה, איסורי פנייה או נסיעה מעל המהירות המותרת.

5. תחבורה ציבורית

תמרורים וסימונים העוסקים בנושא התחבורה הציבורית ובהסדרי ההעדפה שלה: נת"צים (נתיבי תחבורה ציבורית), תחנות אוטובוסים, תחנות רכבת מקומית, תחנות מוניות וכו'.

6. מודיעין והדרכה

שלטי ההדרכה ליעדים ברשת הכבישים העירונית והבינעירונית, הסדרי חניה והודעות.

7. רמזורים ותמרורי בקרת נתיבים

אלה התמרורים ה"מתוחכמים", שהוראתם ניתנת באמצעות אותות אור בצבעים שונים. הם פועלים בהפעלה מרחוק ו/או פולטים אור. תמרורים אלה גם מחליפים מסרים, מתחלפים ו"מעניינים", ונראה שלכן גם זוכים לתשומת לב ולרמת ציות טובה יותר.

8. סימון על פני הדרך

הסימונים השונים על פני הכביש.

9. תמרורים באתר עבודה

תמרורים המיועדים להסדרי תנועה באתר עבודה המשתנים לעתים בשטח, למשל: תמרור, שילוט וסימון בצבעי כתום-שחור.

10. ספח סמלים

מקבץ של סמלים נבחרים לשימוש בשילוט בדרכים – בנושאים המעניינים נהגים, הולכי רגל, תיירים ועוברי דרך אחרים.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו תמרורים חשובים, יבינו את משמעותם ויסתייעו בהם כהולכי רגל וכרוכבים על אופניים.
- יכירו את תפקידם ואת חשיבותם של התמרורים לבטיחות בדרכים.
- יכירו את משמעות הסימנים, הצורות והצבעים של התמרורים.

משימות בחוברת

1. הכרת תמרורים והבנת משמעותם.
2. התאמת היגד לכל תמרור תוך הבחנה בין תמרור אזהרה בצבע אדום לבין תמרור הוראה בצבע כחול (תמרורי האזהרה משולשים ברובם).
3. תפזורת: זיהוי מושגים הקשורים לזהירות בדרכים שנלמדו עד כה.

פעילויות נוספות

- הלומדים יביאו לכיתה את התמרורים וינסו לפענח מה מורה כל תמרור.

קישורים לרשת

- יוטיוב: קפטה לומד תמרורים – הקלמרים
- יוטיוב: הופה היי – היי, עצור
- יוטיוב: תכנית התחקירים של אליק ובליק – שפת התמרורים (ערוץ הופ)

שיעור 25

שלטים – שפה ללא מילים (עמ' 73)

שלט הוא אמצעי פרסום, הכוונה ואזהרה. ההבדל בין תמרור לבין שלט הוא שברוב המקרים שפת התמרור גרפית בעוד שבשלט יש שתי שפות: גרפית ומילולית.

בחוברת לתלמידים מוצגים שלטים ללא מילים – עם סימנים גרפיים בינלאומיים בלבד. הילדים פוגשים שלטים כאלה במרחבים ציבוריים שונים.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו שלטים, יבינו את משמעותם ויסתייעו בהם במרחבים הציבוריים.
- יפנימו שחובה לציית לשלטים במרחבים הציבוריים.

דיון כיתתי

- הביעו דעתכם: למה נועדו השלטים ומה תפקידם בחיינו?

משימות בחוברת

1. הכרת שלטים שכיחים והבנת משמעותם במרחב ציבורי סגור.
2. הכרת שלטים והבנת משמעותם במרחב ציבורי פתוח.

פעילויות נוספות

1. הכנת שלטים לכיתה, למסדרון, לספרייה ולחצר.
2. הכנת שלטים לביתם של הלומדים.
3. הכנת שלטים הומוריסטיים.
4. צילום שלטים שהלומדים ראו במרחבים הציבוריים והבאתם לכיתה.

שיעור 26

נסיעה בטוחה באוטובוס (עמ' 75)

אוטובוס הוא כלי רכב גדול ומסורבל. הוא אינו יכול לתמרן בקלות בין כלי רכב. בגלל גודלו מוגבל שדה ראייתו של הנהוג בו. על הילדים לנהוג ביתר זהירות בקרבת אוטובוס.

הנושא מיועד גם לתלמידים המגיעים לבית הספר בהסעות וגם לנוסעים ברכב ציבורי ככלל.

במהלך נסיעת תלמידים באוטובוס עלולות להיווצר בעיות בטיחות:

- מקום איסוף התלמידים אינו נוח ואינו בטיחותי.
- התלמידים מתפרעים בזמן ההמתנה לאוטובוס.
- התלמידים רצים לכיוון האוטובוס המגיע.
- התלמידים דוחפים בעת העלייה לאוטובוס.
- התלמידים מתפרעים בזמן הנסיעה מרעישים, קמים ממקומם ומסתובבים במעבר.
- התלמידים דוחפים בעת הירידה מהאוטובוס.

כדי לפתור את הבעיות נוסחו כללים להתנהגות בטוחה ומנומסת בנסיעה באוטובוס:

- ממתינים לאוטובוס רחוק משפת המדרכה.
- עולים לאוטובוס רק לאחר שעצר עצירה מוחלטת. עולים בזה אחר זה לפי הסדר.
- יושבים זקוף במושב וחוגרים את חגורת הבטיחות.
- אין לקום בזמן הנסיעה. יש לשמור על השקט ולהתנהג בנימוס.
- משחררים את חגורת הבטיחות רק לאחר שהאוטובוס עצר עצירה מוחלטת.
- יורדים בזה אחר זה בלי לדחוף ומתרכזים רחוק משפת המדרכה.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יכירו את מגבלות האוטובוס ויהיו מודעים לשדה הראייה המוגבל של הנהג.
- יכירו את כללי הנסיעה באוטובוס בעת העלייה אליו, בזמן הנסיעה ובעת הירידה ויפעלו על פיהם.
- יכירו את אמצעי הבטיחות באוטובוס וישתמשו בהם.
- יבינו את מחויבותם ואת אחריותם להתנהגות בטיחותית באוטובוס, בלי קשר לכל התנהגות פרועה של זולתם באוטובוס.

דיון כיתתי: מה חשיבותו של כל כלל וכיצד הוא שומר עלינו?

משימות בחוברת

1. כתיבת הכללים להתנהגות בזמן נסיעה באוטובוס. הכתיבה נועדה לשינון ולזכירה.
2. המורה יקרא כל אירוע והלומדים יבדקו אותו על פי הכללים שנלמדו. יזהו איזה כלל הופר (למידת הכללים על דרך השלילה). מתוך התנהגות שלילית מבינים הלומדים כיצד יש להתנהג באוטובוס כדי שהנסיעה תהיה בטוחה.
3. כתיבת חוויה אישית מהטיול השנתי.
4. תפזורת: כלי רכב.

פעילויות נוספות

- הלומדים יספרו על נסיעה באוטובוס ציבורי.
- הלומדים יגזרו מילים מתוך המילה **אוטובוס**: סבא, טוס, אב, טוב, בא, אבוס ועוד.

קישורים לרשת

- יוטיוב: יוצאים לדרך בטוחה עם ד"ר x – נסיעה באוטובוס
- יוטיוב: הקונצונים – הסעות תלמידים
- יוטיוב: הסעת תלמידים היא לא משחק ילדים. חושבים חיים

שיעור 27

הטיול הקטן / נעמי שמר (עמ' 79)

נעמי שמר נולדה בקבוצת כינרת והייתה משוררת ומלחינה. מראות נוף ילדותה השפיעו עליה ורבים משיריה חוברו בעקבות רשמיה מהשדות הפורחים, מהכינרת, מההרים ומכל מה שמסמל את יופייה של הארץ הזאת. נעמי שמר האמינה שאת הארץ לומדים לאהוב "דרך הרגליים". מוטיב הטיול בארץ מופיע בשירים רבים שלה ("הטיול הקטן", "הטיול הגדול", "יש לי חבר", "הופה הי", "שירי זמר נודד", "מצעד האביב", "אחרי השקיעה בשדה" ועוד).

השיר "הטיול הקטן" נכתב לילדי כינרת בתחילת שנות ה-60. בשנת 1964 נחקק "חוק ערכי טבע מוגנים", המגן בין השאר על פרחי בר הגדלים בארץ. לאחר שנים הסכימה נעמי שמר לשנות מעט את מילות השיר:

השינוי (כפי שמודפס היום)	המקור
בָּאֲנֹו בְּשׁוּרָה אֶל הַכָּרֶם	בָּאֲנֹו בְּשׁוּרָה אֶל הַכָּרֶם
רוּחַ סְעָרָה וְנִשְׁבֵּר עֲנָף	רוּחַ סְעָרָה וְעֲנָף נִשְׁבֵּר
שָׁמָּה בֵּין תְּלֵי חֲפְרֵפֶרֶת	שָׁמָּה בֵּין תְּלֵי חֲפְרֵפֶרֶת
אֶלֶף רִקְפוֹת כָּל אֶחָד אָסֶף.	אֶלֶף רִקְפוֹת כָּל אֶחָד סָפֵר.

השיר "הטיול הקטן" מתאר טיול בעונת האביב. לכל עונה צבעים ונופים משלה. השיר משופע פעלים בגוף ראשון רבים (יצאנו, מצאנו, עלינו, ראינו, ירדנו, פגשנו...). הלומדים יקיפו את הפעלים ויחשבו מדוע הפעלים מופיעים בגוף ראשון רבים. בשיר חרוזים. הלומדים ימצאו זוגות מילים מתחרזות. בשיר נזכרים צמחים, בעלי חיים, מקומות ועצמים דוממים.

מטרות הוראה

הלומדים –

- יבינו שיש לנקוט אמצעי זהירות גם בזמן טיול בחיק הטבע.
- ירחיבו את משמעות הנושא דרך קשרים רבת-חומיים: ילמדו תתינושא בזה"ב באמצעות יצירה ספרותית (שיר).

משימות בחוברת

- 1-2. זיהוי בעלי החיים, הצמחים והעצמים הדוממים בשיר ומיונם בטבלה.
3. זיהוי המקומות שבהם טיילו הילדים בשיר.
4. דיון: האם המקומות שבהם ביקרו הילדים בשיר בטוחים?
5. העתקת משפטים מתאימים מהשיר לציורים.

פעילויות נוספות

1. הלומדים יספרו על טיולים בחיק הטבע.
2. הלומדים יצאו לסביבת מגורייהם ויספרו מה ראו, מה שמעו, מה הריחו.
3. הלומדים יכינו מחומרים שונים עבודות יצירה בעקבות השיר.
4. הלומדים יבחרו משפט מתוך השיר ויצירו ציור. אפשר לחבר את הציורים לפי הסדר ולהציגם כסרט בליווי שירה.

קישורים לרשת

- יוטיוב: טיול הקטן (מתוך שמוליקיפוד); הצב של אורן; הלו, הלו, אבא
- יוטיוב: הטיול הקטן - מיקי קם
- יוטיוב: לטיול יצאנו - מיקי קם

שיעור 28

פעילות סיכום: כללים לחציית כביש (עמ' 81)

1. שרשרת חמסה: חזרה על חמשת הכללים, לחציית כביש בטוחה. הלומדים יכינו חמסה, עליה כתובים חמשת הכללים ויענדו אותה. הכנת החמסה נועדה לשינון הכללים, ולהטמעתם.
 2. כתב חידה המפוענח באמצעות סימנים הקשורים לזהירות בדרכים. פתרון החידה: הליכה בטוחה - רחוק משפת המדרכה.
- חשוב להזכיר ללומדים הצעירים שגם אם הם יודעים את הכללים, אסור לילד מתחת לגיל 9 לחצות לבדו את הכביש (זה כלל חשוב של הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, אך אין זה חוק).

שיעור 29

פעילות סיכום והערכה: מושגים בזה"ב (עמ' 82)

1. משימה שמטרתה לחדד את החובה לציית לחוקים ולכללי הזהירות שנלמדו.
2. קשרשרת חידות: משחק קלפים, הבנוי כשרשרת חידות, העוסק במושגים שנלמדו במשך השנה: מדרכה, כביש, מעבר חציה, רמזור, משמרות הזה"ב, חגורת בטיחות, קסדה.

שיעור 30

פעילות סיכום והערכה: רכיבה על אופניים (עמ' 83)

1. הטיול באופניים: ספרון בצורת מניפה ובו כתיבה יצירתית של סיפור לפי ציורים. נושא הסיפור – רכיבה על אופניים. הלומדים ישזרו בסיפור מילים ומושגים שנלמדו בנושא זה"ב.
2. תפזורת: זיהוי מלים ומושגים הקשורים לרכיבה בטוחה באופניים.

שיעור 31

פעילות סיכום והערכה: תמרורים (עמ' 84)

1. צביעת המשפט: זהירות מונעת אסון.
2. משחק זיכרון: תמרורים; משחק קלפים: התאמת תמרור להגדרתו.

שיעור 32

פעילות סיכום והערכה: כללי נסיעה בטוחה באוטובוס (עמ' 85)

1. פאזל אוטובוס: הרכבת החלקים תוך חזרה על הכללים להתנהגות נכונה בזמן נסיעה באוטובוס.
2. השלמת משפטים: ההשלמה נועדה לשינון החוקים והכללים.

שיעור 33

פעילות הערכה מסכמת (עמ' 86)

1. אלף־בית של זה"ב: הלומדים ישבצו מושגים שנלמדו בזה"ב – לפי סדר האלף־בית.
2. מבדק אישי: הלומדים יעברו על הנושאים שנלמדו, יבחנו את עצמם ויסמנו ✓ ליד הנושאים שאותם הם יודעים היטב.
3. כתב התחייבות. משימה חשובה שבה הלומדים מתחייבים לקחת אחריות אישית בשמירה על החיים.
לסיום הלמידה מקבלים הלומדים גביע זה"ב.

פעילויות נוספות

לפניכם ביטויים וסימאות הקשורים לנושא זה"ב. הלומדים יוכלו להכין שלטים, כרזות או יעתיקו אותם למחברת ויסבירו את משמעותם.

סמאות וביטויים

- זהירות מונעת אסון.
- קסדה בראש טוב.
- מוטב להפסיד רגע בחיים מאשר לאבד חיים ברגע.
- "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (דברים ד, טו).
- אל תהיה פזיז, הייה זהיר.
- סוף מעשה במחשבה תחילה.
- עצור בטרם תעבור.

ביבליוגרפיה

אופטלקה, י' (אין ציון שנה). דרכים להטמעה טובה יותר של נושא הבטיחות בדרכים בבתי הספר, אוניברסיטת תל אביב.

בן בסט ת' וכהן, ש' (2016). סקר תצפיות ארצי: השימוש באמצעי בטיחות לילדים, 2016, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים.

גיטלמן, ו', פיסחוב, פ' והנדל, ל' (2012). השימוש באמצעי בטיחות לילדים בכלי רכב פרטיים: סקר תצפיות ארצי 2012. המכון לחקר תחבורה, טכניון – מכון טכנולוגי לישראל ומרכז רן אור לחקר הבטיחות בדרכים.

זאבי ועמיתים (2010). צילום מצבים מסוכנים במעברי חצייה לצורך אכיפה והתראה, הקטלוג האלקטרוני של ספריית הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים.

חונכות בזה"ב – מדריך למורה. גף הפרסומים, משרד החינוך. אגף זה"ב.

לחמי, א' (2015). סקר ארצי שימוש בחגורות בטיחות 2014, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים: ירושלים.

לחמי, א' (2016). סקר ארצי: שימוש בחגורות בטיחות 2016, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים: ירושלים.

מגמות בבטיחות בדרכים בישראל 2005–2011, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים.

מגמות בבטיחות בדרכים בישראל 2015, הרשות לבטיחות בדרכים.

מרציאנו, ה' (2016). סקר תצפיות וראיונות: רוכבי אופניים במרחב העירוני 2015, הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים: ירושלים.

פלאג, ק' וסימן-טוב, מ' (2006). אפיון דפוסי רכיבה, היפגעות ומיגון רוכבי אופניים – כבסיס לצמצום היפגעות ובניית תכנית מניעה, דוח מנהלים, מכון גרטנר.

פלאג, ק' וסימן-טוב, מ' (אין ציון שנה). אפיון היפגעות ומיגון רוכבי אופניים – כבסיס לצמצום היפגעות ובניית תכנית מניעה, מכון גרטנר, המרכז הלאומי לחקר טראומה ורפואה דחופה.

Ampofo-Boateng, K., & Thomson, J.A. (1991). Children's perception of safety and danger on the road. *British Journal of Psychology*, Vol. 82, 487-505.

Demetre, J.D. & S. Gaffin, S. (1994). The salience of occluding vehicles to child pedestrians, *British Journal of Educational Psychology*, 64, 243–251.

Dewer R. & Olson P. (2007). Human Factors in Traffic Safety, Second Edition, Lawyers and judges Publishing Co., Tucson, AZ 435-437.

Hazinski, Mary Fran RN, MSN; Eddy, Virginia A. MD; Morris, John A. Jr., MD. (1995). Children's Traffic Safety Program: Influence of Early Elementary School Safety Education

on Family Seat Belt Use. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*: December 1995, Volume 39, Issue 6, 1063-1068.

IngridVan Schagen, TalibRothengatter. (1997). Classroom instruction versus roadside training in traffic safety education. *Journal of Applied Developmental Psychology* Volume 18, Issue 2, April–June 1997, 283-292.

Injury Prevention, Online, BMJ “Impact of social and technological distraction on pedestrian crossing behavior: an observational study” December 12, 2012, Leah I. Thompson, Frederick P Rivara, Rajiv C Ayyagary, Beth E. Ebel.

Percer, J. (2009). Child pedestrian safety education: Applying learning and developmental theories to develop safe street-crossing behaviors. Washington, DC: National Highway Traffic Safety Administration.

Petch R. O. and Henson R. R. (2000). Child Road Safety in the Urban Environment *Journal of Transport Geography*. Volume 8, 197-211.

Rothengatter, J.A. (1981). Traffic safety education for young children. *Swets and Zeitlinger*, Lisse.

Rothengatter, J.A. (1984). A behavioral approach to improving traffic behaviour of young children. *Ergonomics* 27 (1984), pp. 147–160.

Thompson D, Thompson RS, Kaufman A, et al. Increasing bicycle helmet effectiveness: the importance of proper helmet fit and wearing position. *HMO Pract* 1997;11:25–6